

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»

**Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»**

**Сучасний англійськомовний технічний дискурс: термінологічний та
перекладацький аспекти**

Допущено до захисту «_____» _____ 20____ р.

Зав. каф. германської філології _____ к. філол. н., проф.,
Кобякова І. К.

Виконав:

студент групи ПРмз-01с

Чайка Юрій Іванович

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доцент

Щигло Лариса Володимирівна

Суми 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	7
1.1 Технічний текст versus технічний дискурс.....	7
1.2 Базовий поняттєво-категорійний інструментарій термінознавства...12	12
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	19
РОЗДІЛ 2 ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	21
2.1 Термінодериваційна організація сучасного англійськомовного технічного дискурсу.....	21
2.2 Перекладацький вимір термінологічних одиниць сучасного англійськомовного технічного дискурсу.....	32
2.3 Особливості перекладу англійських технічних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою.....	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	46
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ: АНГЛІЙСЬКОМОВНА ТЕХНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ	48
3.1 Галузевий переклад: загальні методичні зауваги.....	48
3.2 Методичні орієнтири навчання перекладу термінології сучасного англійськомовного технічного дискурсу (сфера теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів).....	52
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	57
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
SUMMARY.....	76

ВСТУП

Вивчення фахової мови як вагомого інструменту задля професійного міжмовного спілкування не залишається поза увагою дослідницьких інтересів учених-лінгвістів. У фаховій мовній картині світу, як національній формі, увиразнюється єдиний змістовний фаховий вербальний код засобами конкретної мови [33, с. 22]. Термінологія є вагомим чинником впливу на комунікацію між фахівцями відповідної галузі, «глибоким» джерелом отримання інформації, інструментом оволодіння фахом, а також одним із засобів, що репрезентує розвиток науки, техніки, виробництва, промисловості тощо.

Технічна галузь перманентно вдосконалюється новими розробками, механізмами, устаткуванням, найменування яких з позицій лінгвістичної науки зумовлює значну продуктивність і регулярність відповідних термінодериваційних компонентів. Зокрема, на сьогодні прослідковується тенденція до того, що однокомпонентні слова-терміни вже не здатні задовольнити вимоги технічної комунікації. До того ж спостерігається підвищення вагомості полікомпонентних термінологічних словосполучень.

Варто також зауважити, що аналіз термінології уможливорює прослідкувати не лише прогресивність в науково-технічній сфері держав загалом, але й динаміку розвитку лексикографії зокрема, оскільки, як зазначають деякі вчені, новітня комп'ютерна лексикографія практично цілком витіснила наявні в минулому столітті традиційні рукописні паперові лексикографічні практики на нові інформаційні технології [63, с. 74].

Сфера теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів є одним із вагомих сегментів господарської діяльності як в Україні, так і за її межами. Утім, термінологія зазначеної галузі недостатньо вивчена у лінгвістичному і перекладацькому вимірах. Звідси, **актуальність** нашої магістерської роботи зумовлюється як необхідністю вивчення структурної організації англійської термінології зі сфери

теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів, так і не належним рівнем розроблення стратегій її адекватного перекладу українською мовою. До того ж виникає потреба упорядкування двомовних англо-українського та українсько-англійського електронних словників зазначеної технічної сфери діяльності.

Об'єкт дослідження – англійська технічна термінологія зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

Предмет аналізу – термінологічні та перекладацькі аспекти сучасного англійськомовного технічного дискурсу з опертям на емпіричний матеріал зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

Матеріал дослідження вміщує 113 англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів, що відібрані методом суцільної вибірки з державних та міжнародних стандартів, а також інструкцій із експлуатації та супровідної документації.

Метою магістерської роботи є вивчення структурної організації англійської технічної термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів з виявленням специфіки її адекватного відтворення українською мовою.

Досягнення поставленої мети, потребує вирішення таких **завдань**:

- висвітлити базовий поняттєво-категорійний інструментарій термінознавства;
- проаналізувати структурні особливості англійської технічної термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів;
- схарактеризувати перекладацькі способи та прийоми задля відтворення англійських технічних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою.

Методи дослідження. У магістерській роботі застосовуються такі дослідницькі методи: загальнонауковий метод аналізу, синтезу та узагальнення, метод суцільної вибірки, метод зіставного та контекстуального аналізу, метод компонентного аналізу.

Теоретичне значення. Результати дослідження є конкретним внеском у вирішення лінгвістичних та прикладних проблем, що пов'язані з термінологічним та перекладацьким аспектами студіювання сучасного англійськомовного технічного дискурсу загалом та вузькоспеціалізованої технічної термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів зокрема.

Практична цінність магістерської праці полягає в можливості використання результатів дослідження у навчально-методичних розробках з практики галузевого перекладу, а саме, як додаткового матеріалу задля відтворення полікомпонентних термінологічних словосполучень. До того ж термінологія зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів, як динамічна система, може стати базисом задля подальшого вивчення її перекладацьких способів та прийомів як з англійської мови на українську, так із української мови на англійську.

Новизна магістерської роботи узагальнена у конкретних отриманих результатах. Зокрема, уперше:

- 1) здійснено спробу висвітлити лінгвістичні та перекладацькі особливості англійських полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів;
- 2) описано специфіку структурної організації англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зазначеної сфери функціонування;
- 3) виявлено способи перекладу проаналізованих полікомпонентних термінів.

Апробацію результатів магістерської роботи було здійснено на двох міжнародних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Organization of scientific research in modern conditions» (May, 2021, USA) та

Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» (9 листопада 2021 року, Харків, Україна), а також на засіданнях наукового гуртка «Міждисциплінарні студії мовного простору» (науковий керівник: к.філол.н., доцент Щигло Л.В.).

Публікації. Основні теоретичні положення магістерської роботи висвітлено в **1** фаховій статті «Terminology as an object of professional discourse research» [97] у співавторстві з науковим керівником, в **1** тезах доповідей [89] у співавторстві з науковим керівником, в **1** одноосібних тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях [78].

Структура магістерської роботи визначається метою та завданнями, що вирішуються задля досягнення конкретного наукового результату. Обсяг основного тексту магістерської роботи складає 62 сторінки, загальний обсяг роботи 81 сторінка, що вміщує вступ, три розділи з висновками до кожного із них, загальних висновків, списку використаних джерел, списку довідкових джерел, списку ілюстративного матеріалу та резюме.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1 Технічний текст versus технічний дискурс

Мова є засобом пізнання індивідом навколишнього середовища. Утім, мова не є креатором, оскільки завдяки мові людина лише відтворює своє світосприйняття. Вчені підкреслюють, що мовна картина світу репрезентує розвиток суспільства, тобто виконує функцію методу вираження і опису конкретних подій, різних історичних періодів тощо. До того ж науково-технічний прогрес уможливив не лише фіксацію мовного матеріалу, його збереження, але й забезпечив використання майбутніми поколіннями [77].

Як засвідчує аналіз останніх досліджень і публікацій, на сьогодні наявний мозаїчний спектр наукових надбань стосовно термінологічних найменувань інституційного дискурсивного простору [19; 24; 30; 36; 51; 37; 42;48; 49; 68]. Також значними є доробки стосовно перекладу галузевої термінології, [71; 72], до того ж трапляються поодинокі праці, що присвячені перекладацьким аспектам терміносистем у синергетичному ракурсі [29].

Варто сказати, що розвиток науки і техніки спричинив універсальність фахової картини світу. Утім, в будь-якій мові універсальні поняття вербалізуються засобами конкретної мови. Звідси, за універсальності наукової фахової картини світу мовна фахова картина світу зазвичай є національно-зорієнтованою, навіть з урахуванням того, що в ній трапляється багато інтернаціональних лексичних одиниць мови .

Варто зазначити, що фахова картина світу – це змістовна система наукового пізнання в конкретній галузі фахової діяльності людства. До того ж фахова мовна картина світу потрактовується як національна форма вираження

цілісного змістовного фахового вербального коду засобами конкретної мови [33, с. 22].

Як відомо на теперішньому етапі розвитку наукової думки, фахова картина світу як результат пізнавальної діяльності індивідів у конкретній сфері знання є предметом дослідження когнітивного термінознавства [70, с. 33–35]. Студіювання фахових мов у координатах мовної картини світу уможливорює розгляд фахової мови як мовного втілення фахової моделі, що репрезентується за допомогою системи спеціальних номінацій. Термінологія конкретної сфери пізнання є ядром одиниць мови задля формування фахової мовної картини світу. Утім, мова фахової мовної картини світу репрезентується не лише термінологічними одиницями, номенклатурними одиницями, професійною лексикою, але й не термінологічними найменуваннями задля об'єктивації повсякденних та фонових знань [67, с. 272].

Варто зазначити й про те, що розвиток наукової думки сприяє кооперуванню різних сфер знання та використанню методології одних дисциплін задля вивчення об'єктів інших сфер знання. Доречною тут є думка М. С. Дорофєєвої, яка зазначає, що аутентичній синергетиці як теорії самоорганізації систем притаманний надзвичайно широкий об'єкт дослідження задля розгляду усіх матеріальних та ідеальних систем надскладної нелінійної природи [29, с. 15].

Отже, фахова картина світу є своєрідним «інформаційним конгломератом» наукового пізнання, оскільки є результатом пізнавальної діяльності індивідів конкретної галузі науки і техніки. До того ж універсальність фахової картини світу уможливорюється завдяки об'єктивності власне самого наукового пізнання. Також варто додати, що у процесі пізнавальної діяльності індивідів (в нашому випадку – фахівців технічної галузі) формуються та накопичуються фахові знання, упорядкування яких здійснюється за допомогою засобів мови.

Узагальненням сказаного вище є: фахова мовна картина світу детермінується як національна форма представлення цілісного змістовного інваріанта фахового знання. Формування та розвиток останньої спричиняються

науково-технічним та економічним прогресом, мисленням як окремого індивіда, так і суспільства загалом.

Трансдисциплінарне спрямування новітніх лінгвістичних досліджень чітко увиразнюється в інтеграції антропоцентричного, когнітивного, дискурсивного та синергетичного підходів [6; 29; 66; 95]. Дослідження термінологічних систем в координатах синергетичної теорії наукового пізнання, вважаємо перспективним вектором досліджень, що уможливить їх розгляд під новим кутом зору.

У сучасній науці про мову дослідження здійснюються не за окремими компонентами текстів, останні розглядається у координатах дискурсивної парадигми наукового лінгвістичного пізнання. Варто зазначити, що потрактування терміну «дискурс» дотепер залишається дискусійним, оскільки вміщує низку наукових дисциплін, таких як лінгвістика, соціолінгвістика, психолінгвістика філософія, етнографія тощо. Утім, варто сказати й про те, що завдяки науковим доробкам вчених різних галузей, дискурсивна теорія набуває статусу самостійної міждисциплінарної дисципліни – дискурсології як віддзеркалення загальної тенденції до інтегративності в розвитку сучасного наукового пізнання [5; 13; 28; 98].

Як відомо, вперше термін «дискурс» було уведено вченим Е. Бенвеністом, який простому французькому слову «discours», тобто мовлення загалом, надав термінологічного значення задля характеристики індивідуального мовлення, тобто мовлення мовця [12, с. 285–313]. Варто також додати, що дискурсивна теорія закорінена в теорію лінгвістики тексту, утім, на сьогодні вже виопрацювала відповідний власний предмет студіювання, здійснила чітке розмежування термінів «текст» і «дискурс». Додамо, що формування теорії дискурсу як вагомий прогрес в лінгвістичній науці сприяло появі складної проблеми, що пов'язується з вирішенням питання лінгвістичного аналізу дискурсу.

У площині сучасних наукових методологічних підходів дискурс потрактовується як одна із вагомих форм повсякденного буття індивідів, як

складне комунікативне явище, що вміщує, окрім тексту, і позалінгвальні чинники (знання про навколишній світ, думки, цілі адресата) з метою вичерпного розуміння тексту [28; 38; 73; 77; 99].

Розглянемо деякі визначення терміну «дискурс». Зокрема, за Ю. С. Степановим дискурс є відтворенням мовної та соціокультурної дійсності, оскільки у специфічний спосіб використовує мову задля репрезентації ментальності, що виражається в особливих граматичних і лексичних параметрах і формуванні специфічного «ментального світу» [73, с. 38–39].

Ситуативно-змістовним є потрактування терміну «дискурс» Н. Д. Арутюною, яка зазначає, що дискурс як зв'язний текст у поєднанні з позалінгвальними – прагматичними, соціокультурними, психологічними тощо чинниками; текст, що вивчається у подієвому вимірі. Це мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що задіяний в інтеракції людей і механізмах свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – мовлення, що «занурене в життя» [98, с. 136–137]. Варто згадати, що дефініцію поняття «дискурс» з огляду на концепцію М. Фуко: дискурс – це одночасно і процес, і результат у формі «готових» способів та правил задля логічного обговорення чого-небудь (розмови) [77, с. 72].

У річищі соціолінгвістики, цікавим і змістовним є потрактування В. І. Карасика, де дискурс – це комунікація людей, що розглядається з точки зору їх соціального статусу або стосовно тієї чи іншої типової мовленнєвої ситуації [38, с. 233–234].

До того ж В. І. Карасик окреслює такі типи інституційного дискурсу, як:

- політичний,
- адміністративний,
- юридичний,
- військовий,
- педагогічний,
- релігійний,
- містичний,

- медичний,
- діловий,
- рекламний,
- спортивний,
- науковий,
- сценічний,
- масово-інформаційний.

Згідно концепції Т. А. ван Дейка, дискурс є комунікативною подією або комунікативним актом, що вирізняється складністю та цілісністю мовної форми, значення і дії [28, с. 121–122]. Також Т. А. ван Дейк запроваджує поняття прагматичного контексту як теоретичної і когнітивної абстракції різноманітних фізико-біологічних та інших ситуацій, з опертям на яке уможлиблюється коректне інтерпретування дискурсивної інформації [28, с. 19].

До того ж таке прагматичне визначення репрезентує висхідний контекст комунікації, тобто ситуацію, яка у процесі здійснення мовленнєвого акту, безсумнівно, набуде відповідних змін [28, с. 21], оскільки до висхідного тексту належать не лише події, що трапилися безпосередньо перед мовленнєвим актом, але й більш «рання» інформація стосовно станів і подій [28, там само]. Звідси, за Т. А. ван Дейком, дискурс – це складне, цілісне комунікативне явище, що вміщує поряд з текстом екстралінгвальні чинники задля здійснення впливу на його формування і сприйняття. Варто додати, що з опертям на такий підхід до потрактування поняття дискурсу Т. А. ван Дейком сформувалася комунікативно-функціональна парадигма до дискурс-аналізу, де дискурс визначається як «інгерентно контекстуалізовані висловлювання» – одиниці усного або писемного мовлення [96, с. 41].

Деякі вчені розглядають дискурс як комунікативну ситуацію з опертям на свідомість комунікантів задля створення у процесі комунікації відповідного тексту [цит. за 54, с. 200: 9, с. 78], тобто з позицій сучасної психології, є соціальною діяльністю в умовах реального світу, інтерактивним способом мовленнєвої взаємодії [9, там само].

У рамках нашого дослідження, ми спираємося на потрактування дискурсу з опертям на вивчення різних засад задля виокремлення різних типів останнього, тобто інституційний дискурс (в нашому випадку – технічний дискурс як його реалізація), де застосовується конкретна система професійно-зорієнтованих знаків, або, іншими словами, конкретна власна субмова (спеціальний лексикон), фразеологія та пареміологія [83, с. 14].

Отже, дискурс – це зв'язаний текст, граматично і семантично поєднана послідовність речень-висловлювань, в усній або письмовій, монологічній, або діалогічній формі з фокусуванням на слухача / читача / спостерігача задля відтворення цілісної мовленнєвої ситуації з урахуванням як екстралінгвальних чинників, так і усіх комунікантів, тобто учасників [11, с. 26–27].

Варто додати, що трансдисциплінарне спрямування новітніх лінгвістичних досліджень чітко увиразнюється в інтеграції антропоцентричного, когнітивного, дискурсивного та синергетичного підходів. Дослідження термінологічних систем в координатах синергетичної теорії наукового пізнання, вважаємо перспективним вектором досліджень, що уможливить їх розгляд у новому ракурсі.

1.2 Базовий поняттєво-категорійний інструментарій термінознавства

Екскурс в історичну царину термінознавства засвідчує значну тривалість його становлення, що продовжується і до сьогоденного дня у межах антропоцентричної парадигми з опертям на когнітивне термінознавство. До того ж і на сучасному щаблі розвитку термінознавства його статус з огляду на лінгвістичні науки залишається дискусійним питанням. Термінознавство номінують як: «галузь мовознавства» [101, с. 230], як «комплексну наукову дисципліну мовознавства» [27, с. 7], як «самостійну галузь знання та діяльності, що спирається на лінгвістичні, логіко-філософські, математичні і предметні науки» [58, с. 218], як компонент комплексу наук з урахуванням теорії спеціального дискурсу та низки фахових дисциплін [62, с. 9].

Отже, як засвідчують результати аналізу наукових праць, термінознавство – самостійна комплексна науково-прикладна дисципліна, що сформувалася на основі лінгвістики та тісно пов'язана з логікою, психологією, семіотикою, інформатикою, математикою [58], а також антрополінгвістикою, етнолінгвістикою, психолінгвістикою, еколінгвістикою тощо.

Як зазначається, термін є матеріальним вираженням поняття. До того ж поняття є категорією мислення, а власне термін є категорією мови. Кореляція понять та відповідних до них термінів репрезентується співвідношенням філософських категорій «форма» і «зміст», «сутність» і «явище». Зміст є втіленням того, що вміщує це явище, приміром, сукупність елементів, відношень, документів, тощо). Форма є способом буття, організації змісту, що уможлиблює його знакову репрезентацію та застосування. У логіко-семантичному аспекті зміст виступає прерогативою щодо форми, структура якої завжди корелює зі структурою конкретного змісту. Звідси, немає змісту без форми, як і не існує форми без змісту [61, с. 51].

Варто зазначити, що проблема трактування поняття «термін» до кінця 90-х років минулого століття у термінознавчій науці вирішувалася з урахуванням таких базових концепцій, як: субстанціональна та функціональна. Зокрема, у контексті першої концепції (субстанціональний підхід) терміни – це особливі слова лексичного фонду мови [43, с. 15]. Вчені-однотумці такого підходу (Б. М. Головін, В. П. Даниленко, Т. Р. Кияк; Д. С. Лотте та інші), говорять про такі властивості терміноодиниць, як: однозначність, точність, милозвучність, чітке, фіксоване значення, синонімічне обмеження [61].

З іншого боку, Г. О. Винокур і його однотумці дотримуються функціональної концепції (функціональний підхід) щодо природи терміна, згідно якої у функції терміна може виступати будь-яке слово. Як зазначає учений, терміни – це не «особливі слова, а слова в особливій функції» [17, с. 5].

У процесі розвитку термінознавства, підходи до наукового висвітлення терміна змінюються, що спричиняється формуванням когнітивного термінознавства. У площині когнітивного підходу прерогативною виступає

проблема корелювання мовних структур з ментальними структурами як вираження особливостей людського досвіду і діяльності, репрезентації в мові різних типів знання – повсякденного і наукового, асоціативно-образного і раціонально-логічного [22, с. 5–6].

У контексті когнітивної парадигми термінознавства термін розуміється як багатовимірний лінгво-інформаційний конструкт з одночасним інтегруванням у собі множинності семіотичних сутнісних специфічних властивостей, ознак, якостей [8, с. 15], як інформаційно-когнітивна структура, що акумулює спеціальні знання, що необхідні задля процесу наукової комунікації та професійно-наукової діяльності [45, с. 674].

Як підкреслює М. Н. Володіна, інформаційно-когнітивна природа терміна, відображується в номінативній діяльності конкретного спеціаліста, оскільки, сформований термін є вираженням процесів мовної свідомості конкретних індивідів [16, с. 9].

Також варто сказати, що термін завдяки акумулюванню загальномовної і спеціальної інформації виконує функцію посередника під час формування спеціального знання і взаємопов'язаний з розвитком наукового пізнання, оскільки є «носієм колективної професійно-наукової пам'яті» [16, с. 11].

Звідси, термін номінує спеціальні знання завдяки його «складної тришарової структури», компонентами якої є «природно-мовний субстрат» – «термінологічна сутність» – «логічний суперстрат» [58, с. 30–31]. Вивчення та аналіз наукових розвідок засвідчує, що термін є компонентом динамічної моделі мови, що діалектично поєднує у собі стабільну знакову систему і її постійне переосмислення [3, с. 15], до того ж він має здатність номінувати об'єкти і процеси та одночасно бути засобом пізнання навколишнього світу [35, с. 14], долучатися до формування нового наукового поняття [4, с. 15]. Також термін є як значущим лінгвокогнітивним засобом орієнтації у фаховій сфері діяльності, так і найвагомим елементом фахової комунікації [22, с. 37].

Варто підкреслити, що у сфері когнітивного термінознавства відсутня уніфікована дефініція поняття «термін». Зокрема, терміном є лексична одиниця,

що утворюється задля позначення спеціальних понять, когнітивно і дискурсивно вагомим лише в особливому семіотичному просторі, з притаманною їй здатністю до конвенціональності вживання [62, с. 13]. Термін, як «знак науки» виступає результатом специфічної ментальної репрезентації інформації, що пов'язана з такими когнітивними процесами як категоризація та концептуалізація [15, с. 8].

Також зазначимо, що середина XX століття у термінознавчій науці ознаменувалася формуванням окремої дисципліни, фокус якої спрямовується на студіювання мови для спеціальних цілей (*language for special purposes*). До того ж на цьому шаблі розвитку науки про термін вперше введено саме англomовний термін *language for special purposes (LSG)* задля найменування арсеналу мови, що задіяний у спеціальній комунікативній сфері задля відтворення взаєморозуміння між комунікантами конкретної сфери комунікації, тобто сфери, що зумовлюється конкретним предметом, інтенціями та умовами [30]. Варто підкреслити, що поряд із англійськомовним терміном «мова для спеціальних цілей» функціонує й інший англійський термін *language for general purposes* – мова для цілей загальнолюдського спілкування *LSG (language for general purposes)*, де, як наголошують деякі вчені, функціонують лише одиниці мови конкретної загальнонаціональної мови, до того ж в мові для спеціальних цілей (*LSP*) окрім лексем загальнонаціональної мови, здебільшого трапляються спеціальні номінативні одиниці, тобто терміни відповідної предметної галузі [1].

Бурхливий розвиток, інтегративні та глобалізаційні процеси, що відбуваються у житті суспільства зумовлюють як формування нових термінів, так і виникнення нового значення у вже наявного терміна, що, першочергово, сприяє стандартизації та уніфікації термінів.

Наука як сфера людської діяльності за своєю метою спрямована на формування та систематизацію нових знань у вигляді теорій, гіпотез, законів, що описують досліджувані як природні, так і суспільні дані задля вибудування каузативно-конзекутивних зв'язків між явищами і процесами.

Варто зазначити, що за своєю метою та характером наукова діяльність репрезентується фундаментальними та прикладними науками. Фундаментальні науки за своїм розвитком стоять на вищих щаблях на протилежному до прикладних наук, оскільки формують теоретичний базис останнім. До того ж технічна сфера як форма людської діяльності за своїм історичним розвитком служить задля задоволення потреб як окремих індивідів, так суспільства загалом.

Також варто додати, що технічна сфера діяльності – це континуум теоретичних засад та методів дослідження задля подальшого практичного використання та матеріальної реалізації теоретичних доробок. Техніка (від грец. *techne* – мистецтво, майстерність), у широкому сенсі, континуум засобів, що створені людством задля обслуговування своїх потреб як виробничого, так і невиробничого характеру. У техніці матеріалізуються знання і виробничий досвід, що накопичені людством у процесі розвитку суспільного виробництва. Звідси, техніка є однією із сфер людської діяльності, що реалізує фундаментальні знання на практиці [75].

Техніка, у більш вузькому значенні, це – машини, механізми, прилади, пристрої, знаряддя тієї чи іншої галузі. Зазвичай до поняття техніки і до об'єктів технічних наук входять також технологія (від грец. *techne logos* – слово, вчення) континуум виробничих процесів у відповідній сфері виробництва, а також опис способів виробництва, оскільки техніка і технологія є основним підґрунтям будь-якого виробництва [75].

У термінознавчій науці термін розглядають як базовий структурний компонент будь-якої термінології. Звідси, для сфери техніки притаманна технічна термінологія з власною системою технічних термінів. Аналіз науково-технічної літератури, державних та міжнародних стандартів, патентів на винаходи тощо дозволив виокремити значну кількість потрактувань технічного терміну [41; 84; 109; 112; 113; 115 та багато ін.].

Окреслемо результати нашого аналізу: 1) технічний термін – це слово або словосполучення, що використовується у сфері виробництва та техніки, є

узагальненим номінуванням технічного поняття з точним і конкретним змістом, до того ж вирізняється змістовною моносемічністю та функціональною рівновагою; 2) технічний термін – це слово або словосполучення задля найменування конкретних технічних понять; 3) технічний термін – це слово або словосполучення задля позначення власне технічного поняття, що відображає специфіку нормативно-технічної документації з наявним власним трактуванням у технічній літературі (технічних словниках, науково-технічних доробках); 4) технічний термін – це узагальнене найменування технічного поняття з притаманними власне йому системністю, моносемічністю, точністю, а також змістовною цілісністю терміноелементів, нейтральним емоційним забарвленням; 5) технічний термін – це слово або словосполучення задля позначення нормативно-технічних понять, за участі яких увиразнюється і закріплюється зміст нормативно-технічних стандартів на міжнародному та державному рівнях.

З огляду на згадане вище, трактування поняття технічного терміна потребує урахування як узагальненого опису терміна, так і з'ясування чинників його формування, закріплення та стандартизації що і, першочергово, зумовлює його специфічні параметри.

Варто підкреслити, що державні та міжнародні наявні стандарти служать базисом задля будь-якої науково-технічної документації, на яку спираються фахівці конкретної галузі [110; 111; 113;114;115]. Технічна документація видається згідно посилання на міжнародні, державні стандарти, а також спеціально розроблені технічні стандарти підприємств. Звідси, сертифікація та стандартизація є одними із прерогативних важелів задля вироблення пакетів технічної документації, що вміщують керівництво з експлуатації, формуляр, гарантійні документи, тощо. З лінгвістичної точки зору задля оформлення зазначених технічних паперів потрібна відповідна технічна термінологія.

Варто зазначити, що диференціація терміна від загальноживаної лексичної одиниці полягає у специфіці його вживання як термінологічної одиниці [61, с. 36; 26, с. 29]. Терміну притаманна чіткість, тобто конкретно

сформульоване потрактування, що характеризує окремий матеріальний об'єкт або описує фізичне явище, а також стилістична нейтральність, що зумовлюється відсутністю емоційного забарвлення та специфічним використанням терміноодиниць.

Отже, терміни вирізняються складністю, багатогранністю своєї структури, вміщують у собі квант наукового знання та є репрезентативними носіями спеціального знання у межах конкретної термінології. Як базові складові галузевого тексту, терміни оптимізують процес фахової та наукової комунікації, уможливають генерування єдиного інформаційного середовища. До того ж за граматичної та синтаксичної взаємодії з іншими лексичними одиницями метамови, терміни формують єдиний термінологічний простір [89].

З опертям на термінологічні науково-практичні доробки [10; 32; 34; 53] ми під поняттям «технічна термінологія» розуміємо вузькоспеціалізований пласт лексичного фонду будь-якої мови, що служить задля обслуговування як технічної галузі, так і виробництва та промисловості. Специфіка технічної термінології виявляється у різних термінодериваційних та семантичних типах, у притаманному їй корелюванні з екзогенними та ендогенними словотворчими формантами, а також у конкретних етапах її формування, подальшому розвитку, стандартизації та сертифікації. До того ж як результат функціонування у технічних та виробничих сферах діяльності термінологія техніки набуває специфічного значення, уводиться в обіг як науковцями технічної сфери, так і спеціалістами виробничих та промислових галузей і характеризується емоційною нейтральністю та відносною усталеністю.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Інтенсивний розвиток науки і техніки сприяє збагаченню лексичного складу англійської мови загалом, а також спричиняє розширенню термінологічного фонду мови зокрема. Термінологія як упорядкована сукупність термінів будь-якої предметної галузі, що належать до однієї фахової мови виступає також наукою задля вивчення структури, формування, вживання та висвітлення розвитку термінів різних предметних сфер.

Дефініція терміна як лінгвістична проблема з урахуванням тривалої традиції вивчення до сьогодні викликає зацікавленість як учених-лінгвістів, так і термінознавців. Як засвідчують результати аналізу наукових розвідок, лінгвістична сутність терміна розглядається у значному масиві фундаментальних праць, утім дотепер в лінгвістичній науці не виопрацьовано універсального і вичерпного потрактування терміна. З позицій когнітивного напрямку термінознавства, термінологія є реальним об'єктом задля моделювання реальної картини конкретної предметної сфери в динаміці, до того ж терміносистема зазвичай виступає як модель термінології, тобто формалізований опис, а звідси, може розглядатися як когнітивна модель термінології, або метамодель відповідної предметної галузі.

Термінологія виступає як реальний континуум термінологічних одиниць з номінативним статусом, яким послуговуються задля моделювання реальної картини конкретної фахової сфери в динаміці, до того ж терміносистема – динаміко-еволютивний континуум термінологічних одиниць, що служить задля забезпечення комунікації між фахівцями конкретної фахової сфери діяльності.

Термін як багатовимірний лінгво-інформативний конструкт служить задля вербалізації результату пізнавального досвіду фахівців, базовими властивостями, якого виступають динамічність, конкретність щодо наукової сфери, дефінітивна чіткість, відносна моносемічність; така специфічна одиниця мови здатна увиразнюватися у формі слова, словосполучення, аббревіатури та символу.

Державні та міжнародні наявні стандарти є базисом, на який спираються фахівці конкретної сфери технічної діяльності. Технічна документація розробляється з опертям на міжнародні, державні спеціальні технічні стандарти. Звідси, сертифікація та стандартизація є прерогативою у процесі формування пакетів технічної документації, що вміщують керівництво з експлуатації, формуляр, гарантійні свідоцтва тощо. З погляду лінгвістики задля оформлення таких технічних текстів потрібна відповідна технічна термінологія.

Технічна термінологія, у нашому розумінні, – це вузькоспеціалізований пласт лексичного фонду будь-якої мови, що служить задля обслуговування як технічної галузі, так і виробництва та промисловості. Специфіка технічної термінології виявляється у різних термінодериваційних та семантичних типах, у притаманному їй корелюванні з екзогенними та ендогенними словотворчими формантами, а також у конкретних етапах її формування, подальшому розвитку, стандартизації та сертифікації. До того ж як результат функціонування у технічних, виробничих та промислових сферах діяльності термінологія техніки набуває специфічного значення, уводиться в обіг як науковцями технічної сфери, так і спеціалістами виробничих та промислових галузей і характеризується емоційною нейтральністю та відносною усталеністю.

РОЗДІЛ 2

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1 Термінодериваційна організація сучасного англійськомовного технічного дискурсу

Як засвідчує аналіз останніх досліджень та публікацій, наука про термін характеризується значними теоретико-методологічними напрацюваннями, утім, і дотепер у сучасній теорії термінознавства не існує уніфікованого трактування поняття «термін», проблемним питанням залишається розмежування терміна та загальноживаного слова, наявні неоднозначні погляди стосовно визначення межі понять «термінологія», «терміносистема», що спричиняє деякі розбіжності в розумінні концепції терміна та терміносистеми, впливає на ступінь сприйняття наукового тексту, а також на наукову цінність дослідження [64, с. 38].

Під **терміном**, ми розуміємо, специфічну одиницю мови, вербалізований результат пізнавального досвіду фахівця з притаманними йому такими властивостями, як динамічність, приналежність до конкретної наукової сфери, чітку дефінітивність та відносну моносемічність; таку одиницю мови уможлиблюється увиразнити у вигляді слова, словосполучення, аббревіатури чи символу.

Варто зазначити, що однією із прерогативних проблем термінознавства є упорядкування і систематизація термінологічного фонду. Як відомо, у термінознавчій науці об'єктом упорядкування є термінологія, тобто природно сформований континуум термінів конкретної сфери знання або його фрагмента. Результат цієї діяльності відображується у вигляді терміносистеми – упорядкованого континууму термінів із зафіксованими зв'язками-співвідношеннями між ними задля відтворення відношень між поняттями, що номінуються цими термінами [30]. Звідси, вважаємо за необхідне, коротко

зупинитися на розмежуванні концептів «термінологія» та «терміносистема», оскільки до сьогодні не спостерігається єдиної думки вчених-лінгвістів стосовно їх диференціації. На думку В. М. Лейчика, термінологія – це сукупність термінів, що не об'єднана будь-якою теорією або концепцією і, відповідно, не відображає усі поняття конкретної науки чи галузі техніки; до того ж терміносистема, навпаки, – це сукупність термінів, що сформована на основі однієї теорії або концепції задля відображення зв'язків усіх понять конкретної галузі знання [56, с. 64–65]. Також учені розглядають термінологічну систему як лінгвістичну модель конкретної спеціальної сфери знань, складовими компонентами якої є терміни, що об'єднуються в різноманітні групи, відрізняються за позначуваними поняттями, формальними ознаками та статусом в терміносистемі [76].

У площині когнітивного вектору термінознавства, термінологія є реальним об'єктом задля моделювання реальної картини предметної сфери в динаміці, до того ж терміносистема є завжди модель термінології, її формалізований опис, тобто може бути визначена як когнітивна модель термінології, або метамодель відповідної предметної галузі [44, с. 54].

Услід за П. Шлейвіс, вважаємо, що терміносистема є своєрідним синхронічним зрізом термінології, тобто конкретна система з урахуванням деяких логічних взаємозв'язків, що відбивається у відповідному проміжку часу [85, с. 25].

Отже, з урахуванням аналізу фундаментальних наукових доробок вітчизняних та зарубіжних мовознавців-термінологів уможлиблюється виокремити такі лінгвістично релевантні параметри терміна, що дозволяють відмежувати його від загальноживаного слова, а саме:

1. Системність, тобто безпосередній взаємозв'язок терміна з іншими спеціалізованими термінологічними одиницями.

2. Корелятивність з відповідним спеціальним поняттям. Термінам притаманна чітке потрактування задля зручності його сприйняття і розуміння; до того ж вони позначають конкретний предмет, явище, процес або абстрактне

поняття. Звідси, термін обґрунтовано визначається як ім'я поняття [85, там само].

3. Обмеження сфери вживання, тобто функціонування лише у відповідній фаховій галузі, в обмеженому колі фахівців.

4. Моносемічність, тобто «змістовна точність терміна».

5. Емоційно-стилістична нейтральність та конвенціональність, тобто обмеженість стилістичного маркування термінологічної одиниці. Утім, варто зазначити й про наявність термінів з конотативними відтінками, що пов'язано з явищем їх детермінологізації та вживання в непридатному для них контексті. Трапляються також терміни з маргінальним сленгізованим відтінком.

6. Умотивованість, тобто корелювання семантики терміна і його внутрішньої форми. Також деякі вчені застосовують поняття «зорієнтованість терміна», під яким розуміється властивість терміна, що зумовлюється лінгвальними, психологічними або соціальними чинниками та дозволяє носію мови без звернення до потрактування за експонентом виокремити закріплене за терміном поняття або місце цієї одиниці у терміносистемі [69, с. 209; 14].

Утім, умотивованість і зорієнтованість є взаємозамінними поняттями. Перше є виключно лексикологічним поняттям, тоді як друге долучається до сфери і психолінгвістики, і соціолінгвістики, і лінгвокультурології. За своєю суттю, поняття зорієнтованості терміна складається з його вмотивованості у широкому сенсі слова та його мовних функцій.

Варто зауважити, що до основних параметрів терміна ми не відносимо номінативність, вважаємо, що номінативна функція не є диференційною ознакою саме термінів, оскільки також притаманна всім іменникам. До того ж факультативними параметрами, на наш погляд, є милозвучність, інтернаціональність і сучасність термінологічних одиниць. Як нам уявляється, наявність цих параметрів, безумовно, притаманна будь-якій терміносистемі, утім, відсутність таких характеристик не спричинить деструктуризації терміна, і, звідси, вони не є лінгвістично релевантними.

Також варто додати, що процес термінування поняття вирізняється подвійним виміром [31]. Зокрема, О.І. Дуда зазначає, що у ході здійснення такого процесу, суб'єкт номінації вирішує конкретну мету, тобто надає знаку мови нового термінологічного значення, завдяки якому знаку мови уможлиблюється перехід у відповідну понятійну систему [31, с. 312].

Як відомо, терміни як спеціалізовані одиниці лексичної системи будь-якої мови є обмеженими за своїм конкретним значенням, їм властивий моносемічний параметр задля чіткого і точного відтворення понять та найменування предметів, явищ і процесів, що співвідносяться з конкретною сферою науки, політики, техніки тощо.

За сферою вживання у технічному дискурсі терміни уможлиблюється розподілити на: загальнонаукові, міжгалузеві та спеціальні (див. рис. 2.1).

Рис. 2.1 Типи термінів за сферою вживання у технічному дискурсі

Загальнонаукові терміни поширені в багатьох термінологічних системах. Прикладом загальнонаукового технічного терміну є, приміром, *machine* – машина, термін задля позначення пристрою, що застосовується, не лише як технічна система, утім, і як будь-який пристрій, тобто простий механізм задля виконання механічної діяльності з джерелом живлення, або механізм задля забезпечення функціонування відповідного обладнання.

Міжгалузеві терміни застосовують як у суміжних, так і у віддалених сферах, приміром, у прикладних науках термінологія відповідає лише сфері прикладних наук, і не трапляється у сферах фундаментальних наук.

Спеціальні терміни функціонують у конкретній сфері діяльності, до того ж одиницям мови, що вони описують, притаманним є конкретне, вузькоспеціалізоване значення.

З позицій структури термінологічні одиниці технічної сфери поділяються на [6; 59, с. 142 – 150; 48]:

1. Прості терміни – терміни конкретної сфери діяльності з власною дефініцією, приміром, *volume* – *об'єм*, *unit* – *вузол*.

2. Багатокомпонентні терміни – це терміни, які складаються з декількох морфологічних основ за участі словоскладання, або формуються як полікомпонентне термінологічне словосполучення. Приміром, *turbulent flow* – *турбулентний режим руху*, *solid carbide tool* – *твердосплавний цільний інструмент*.

3. Напівтерміни, тобто терміни, вміщують буквенні символи однієї із частин терміну, до того ж інша частина є лексичною одиницею, буквенним або символічним позначенням. Зокрема, терміном-напівсимволом є, приміром, термінологічна одиниця, як *X-axis travel* – *переміщення вздовж осі X* [68].

Варто зазначити, що у текстах англійськомовного технічного дискурсу функціонує значна кількість вузькоспеціалізованих як термінологічних одиниць, так і неогенних термінолексем.

Структурну специфіку термінологічних одиниць сучасного англійськомовного технічного дискурсу уможлиблюється відобразити у таких основних способах їх формування [36, с. 16–27].

- семантичний;
- морфологічний;
- лексико-морфологічний (словоскладання);
- синтаксичний;
- морфолого-синтаксичний;
- інтернаціоналізми;
- псевдоінтернаціоналізми;
- запозичення.

Семантичний спосіб термінодеривації. Семантичний спосіб продукування термінів характеризується тим, що загальноживані англійські одиниці мови набувають термінологічного значення без участі відповідних словотворчих елементів. Зазначимо, що семантична термінодеривація здійснюється двома способами [59, с. 142–150], з одного боку, одиниці мови, що у загальному та спеціальному значенні належать до складу терміносистеми, тобто термін є одночасно і загальноживаною лексичною одиницею, і спеціальним терміном, утім, значення загальноживаної одиниці мови не впливає на термінологічне значення, до того ж власне тлумачення терміна відрізняється від дефініції загальноживаного слова, з іншого боку, загальноживана одиниця мови може набувати вузького значення у мові перекладу, що зумовлюється зовнішньою або функціональною подібністю номінативних об'єктів [86]. Приміром, англійська загальноживана лексема *branch*, відтворюється українською мовою як *гілка*, тобто елемент стовбурової частини дерев з набуттям термінологічного значення цієї лексеми як *патрубок*, тобто елемент трубопровідних систем газопроводів та повітропроводів задля виконання функції постачання рідких або газоподібних, або ж рідких речовин до необхідного об'єкта.

Отже, технічна фахова мова вирізняється тенденцією до систематизованого відбору нових одиниць мови із загальноживаної мови з їх термінологізуванням [2; 90; 57;]. Семантичний спосіб продукування термінів із загальноживаних лексем базується, здебільшого, на звуженні, або метафоричному перенесенні, тобто за подібності виникнення, функції, форми, процесів, взаємозв'язку компонентів, суміжності понять, а також за поєднання цих властивостей, приміром, *move* – *хід*, *крок*; *depth* – *глибина* тощо.

Як висновок, варто зауважити, що семантичний спосіб продукування термінологічних одиниць реалізується в набутті загальноживаним словом термінологічного значення.

Морфологічний спосіб термінодеривації. Продуктивним способом утворення термінів виступає морфологічна деривація [7]. Варто зазначити, що

значна кількість термінів утворюється морфологічним способом за участі афіксації, тобто за додавання афіксальних морфем: префіксів, приміром, *disassembly* – *розбирання (демонтаж)*; суфіксів – *mechanism* – *механізм*; префіксів і суфіксів одночасно, приміром, *supersaturation* – *перенасичення* [30].

Найбільш загальноживані префіксальні словотворчі форманти, що беруть участь у продукуванні технічної термінології унаочнено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Загальноживані префіксальні форманти англійської технічної термінології

№	Префікс	Значення	Приклад
1	counter-	проти-	counterweight – протівісна вага
2	im-, in, ir-, non-	не- заперечення	imbalance – незбалансованість non-homogeneous неоднорідний
3	mis-	неправильна дія	mispositioning error – похибка позиціонування
4	over-	понад-, пере-	overproduction – надлишкове виробництво
5	pre-	підготовча дія	preheating – попереднє нагрівання
6	sub-	суб-, низько-	sub-zero – низькотемпературний
7	re-	повторна дія	reheat – другий підігрів; місцевий (зональний)
8	un-	не-, роз-	un-equation – нерівність

Варто зазначити й про те, що англійська мова у своєму розвитку зазнала впливу багатьох мов, тому в її науково-технічному фонді наявні словотворчі елементи з латинської, грецької та інших мов, приміром, такі словотворчі форманти як *hydro-*, *auto-*, *radio*, до того ж ці префіксальні засоби вирізняються словотвірним значенням, що позначає фізичну природу або стан явища, об'єкта тощо. Зокрема, префіксальний формант *hydro-* відповідає термінологічному

словотвірному значенню задля опису об'єкту зі сфери «водне середовища», приміром, *hydrodynamic* – *гідродинамічний* [36].

Найбільш уживані запозичені префіксальні форманти задля продукування англійськомовної технічної термінології унаочнено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Запозичені префіксальні форманти англійської технічної термінології

№	Префікс	Значення	Приклад
1	anti-	анти-	anticline 1. антиклиналь 2. сідловина
2	auto-	авто-	automation – автоматизація
3	geo-	гео-	geoisotherm – геоізотерма
4	extra-	над-, понад-, екстра-	extra-heavy pipe – потовщена труба
5	inter-	між-, інтер-	intercooling– проміжне охолодження
6	isos-	ізо-, рівний	isothermal process – ізотермічний процес
7	super-	супер-, над-, пере-	superconductivity – надпровідність
8	trans-	транс-, пере-	transformation – перетворення
9	thermo-	термо-	thermostat – термостат
10	turbo-	турбо-	turbogenerators – турбогенератор

Отже, варто сказати, що технічна термінологія достатньо забезпечена як автохтонними префіксальними засобами словотвору, так і іншомовними префіксальними словотворчими формантами задля утворення англійськомовних термінологічних одиниць.

До того ж такий значний континуум префіксальних формантів сприяє закономірному поповненню терміносистем як будь-якої сфери діяльності загалом, так і технічної термінології зокрема, а також збагачує термінологічний лексичний фонд англійської мови.

Ще одним продуктивним способом термінотворення є суфіксальний, приміром, *transformation* – *перетворення*. Як засвідчують результати аналізу

наукових праць, як і префіксальні форманти, є продуктивними словотворчими засобами, що служать задля продукування англійської технічної термінології, приміром, *-able, -ible; -age; -ance; -ence; -er; -or; -less* тощо [7; 94].

Варто зазначити, що поряд із автохтонними суфіксальними формантами, функціонують також і запозичені суфіксальні словотворчі засоби. Виокремлені запозичені суфіксальні форманти англійської технічної термінології зафіксовано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Запозичені суфіксальні форманти англійської технічної термінології

№	Суфікс	Значення	Приклад
1	-graph	-граф	thermograph – термограф
2	-logic	-логія	technology – технологія
3	-meter	-метр	barometer – барометр
4	-um	-ій, -ий	deuterium – дейтерій
5	-tion	-ий	production process – виробничий процес

Префіксально-суфіксальний спосіб термінодеривації увиразнюється у приєднанні префікса та суфікса до твірної основи слова задля продукування нової термінологічної лексеми, приміром, *super + satura + tion = перенасичення*.

Варто згадати й ще про такий спосіб словотвору як конверсія. Конверсія як безасфіксний спосіб деривації терміноодиниць сприяє утворенню їх основних форм без будь-яких змін, утім, з переходом до іншої лексико-граматичної категорії. З огляду на аналіз способів словотвору технічних термінів деяких учених, конверсія є одним із продуктивних способів продукування термінологічних одиниць технічної сфери діяльності [40].

Як засвідчують результати наукових розвідок, що здійснені у контексті термінодеривації, словниковий термінологічний фонд англійської мови поповнюється і завдяки лексико-морфологічного способу.

Лесико-морфологічний спосіб термінодеривації ґрунтується на поєднанні двох або більше компонентів задля утворення нового терміну. Полікомпонентні терміни є поширеним типом структурної організації термінології в англійськомовному технічному дискурсі [23; 55; 95]. Варто зауважити, що полікомпонентні терміноодиниці за своєю структурою подібні класичним словосполученням, складові елементи яких взаємозв'язані відношеннями підпорядкування. Зокрема, полікомпонентні терміни вміщують один базовий елемент (ядро) і кілька залежних елементів. Як відомо, прерогативним критерієм формування складних номінацій є конкретизування ядерного компонента. Звідси, полікомпонентні терміноодиниці завдяки їхній складній за структурою організації достатньо чітко і точно номінують спеціальні поняття.

Полікомпонентні терміноодиниці уможлиблюється розподілити за такими типами [95]:

1. Терміни-словосполучення, обидва компоненти яких є словами спеціального тезаурусу.

2. Терміни-словосполучення:

- один компонент – технічний термін, а другий – загальноживане слово;
- перший компонент (зазвичай прикметник) зі спеціальним значенням, що притаманне лише конкретній сфері науки і техніки;
- другий компонент з основним значенням, утім, у взаємодії з першим компонентом є терміном з самостійним, специфічним для конкретної сфери діяльності значенням.

3. Терміни-словосполучення, де обидва компоненти – мовні одиниці загальноживаної лексики, і лише їх поєднання формує термін.

Класифікація полікомпонентних термінів унаочнюється у рисунку 2.2.

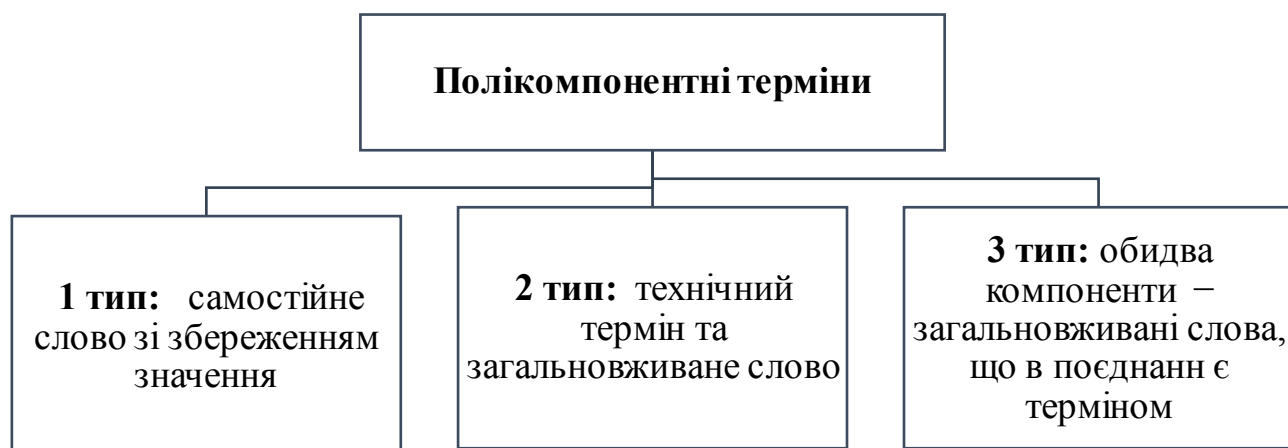

Рис. 2.2 Типи полікомпонентних термінологічних одиниць

Як виявило наше дослідження, полікомпонентні терміни є поширеним типом структурної організації термінології в англійськомовному технічному дискурсі. До того ж переклад полікомпонентних технічних термінів уможлиблюється здійснити без особливих труднощів, потрібно лише знайти відповідне значення усіх компонентів і виявити їхні семантико-граматичні відношення [16; 23; 71].

Інтернаціоналізми та псевдоінтернаціоналізми. Наукові розвідки, що здійснені у контексті вивчення еволюційного розвитку термінології уможлиблюють говорити про те, що значна кількість термінів мають грецьке або латинське походження завдяки впливу зазначених мов на сфері релігії та науки [2; 24; 52; 57;]. Приміром, такі наукові терміни як: *mathematics* – *математика (знання)*; *theorem* – *теорема (вигляд)*, а також багато запозичених словотворчих формантів: *auto-* – *авто- (самостійний)*, *-logia* – *-логос (вчення)* є складовими термінологічної лексики, також латинські лексеми, що увійшли до категорії загальноживаних в англійській та українських мовах: *constructio* – *конструкція*, *instrumentum* – *інструмент*, *compressus* – *компресор*.

Варто сказати, що коли мова йде про потрактування терміну «інтернаціоналізм», то під останнім розуміють запозичений пласт лексики

завдяки її поширенню у сфері міжнародної комунікації. Прикладами, що ілюструють терміни-інтернаціоналізми технічної галузі є: *diameter* – *діаметр*, *compressor* – *компресор* тощо [102].

З точки зору функціональних параметрів інтернаціоналізми англійської технічної сфери умовно поділяють на такі основні типи:

– терміни з повним збігом значенням для різних мов. Приміром, *metal* – метал, *gadget* – *гаджет* [107].

– терміни з ширшим або вузьким значенням у порівнянні з висхідною мовою, приміром, *technique* – *техніка, а також метод, спосіб* [105].

– терміни псевдоінтернаціоналізми, тобто такі, що за морфологічної кореляції подібні до інтернаціоналізмів, утім, є семантично різними як у висхідній мові, так і в мові-реципієнті [24], приміром, *specific* – *питомий*.

Отже, в арсеналі термінологічного словотвору наявний значний континуум як словотворчих елементів, так і способів утворення термінології, що сприяє закономірному розширенню лексичного фонду терміносистем будь-якої сфери діяльності загалом, а також і сфери техніки зокрема.

2.2 Перекладацький вимір термінологічних одиниць сучасного англійськомовного технічного дискурсу

Науково-технологічний прогрес є вагомим чинником, що впливає як на суспільне буття людства загалом, так на його життєдіяльність зокрема. Науковці технічної сфери розробляють нові та вдосконалюють наявні механізми, прилади та устаткування, що, у свою чергу, сприяє поповненню лексичного фонду мови термінологічними неонімаціями.

Зазначимо, що до текстів технічного дискурсу належать [36; 42]:

- специфікації, креслення та графічні об'єкти;
- каталоги товарів, що виготовляє підприємство;
- міжнародні, державні стандарти та стандарти підприємств;

- інструкції з експлуатації техніки та супровідної документації;
- патенти на винахід;
- наукові публікації для міжнародних конференцій;
- бази даних;
- устаткування, апаратура, пристрої, програмне забезпечення, програмні комплекси тощо.

Як підкреслюють науковці, базисом науково-технічного перекладу є формально-логічний стиль, характерною ознакою якого є точність та безособовість, що забезпечує збереження нейтральності у процесі перекладу тексту відповідного документу [49].

До того ж, варто зауважити, що під час перекладу науково-технічної документації прерогативою виступає визначення мети, за якої потрібно перекладати текст, а саме: чи це буде технічний текст для навчання майбутніх спеціалістів чи інструкція з експлуатації інноваційного обладнання, що, у свою чергу, переклад якої виступає як комерційна таємниця підприємства тощо.

Отже, зазначимо, що основними різновидами технічного перекладу є:

- повний письмовий переклад (повне відтворення письмової інформації з мови оригіналу мовою перекладу);
- анотаційний переклад (скорочений опис технічної документації оригіналу іншою мовою);
- переклад заголовків до графічних зображень, схем, креслень, розрахункових формул, абревіатур тощо;
- усний переклад технічного спрямування (переклад спеціалістів з міжнародних компаній-партнерів, усне відтворення текстів інструкцій з обладнання тощо).

На сьогодні, до того ж, держави та компанії активно співпрацюють задля вирішення складних завдань у сфері техніки, а, звідси, перекладацька діяльність, у такому аспекті має вагоме значення у процесі міжнародної співпраці фахівців вузькопрофільних технічних напрямків.

Розглянемо найбільш ефективні способи та прийоми задля відтворення англійськомовної термінології зі сфери техніки.

Транскодування. Варто зазначити, що перекладацький спосіб транскодування. уможлиблює переклад за збереження фонетичної чи морфологічної структури одиниці мови.

Схематичним унаочненням типів транскодування служить рисунок 2.3.

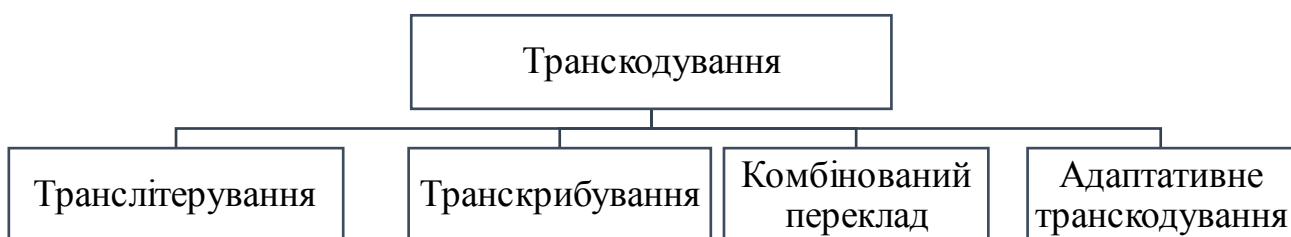

Рис. 2.3 Типи транскодування

Транслітерування, як один із типів перекладацьких трансформацій, уможлиблює графічне відтворення одиниць мови оригіналу подібними графічними одиницями мови перекладу, до того ж за відсутності аналогічної одиниці здійснюється заміна еквівалентними знаками чи літерами. Звідси, транслітерування – це політерне відтворення одиниці мови оригіналу. Зазначений спосіб перекладу репрезентується тим, що морфологічна будова одиниці мови оригіналу відтворюється засобами мови перекладу.

У процесі перекладу способом транслітерування увага перекладача сфокусовується на етимологію терміна задля адекватного його відтворення мовою перекладу [48; 49]. Приміром, за зазначеного способу перекладаються однокомпонентні найменування конкретного предмету, як: *laser* – *лазер* тощо [108].

Описовий переклад. Описовий переклад – це спосіб перекладу одиниць мови оригіналу із заміною слів або словосполучень, термінів тощо словосполученнями мови перекладу, що коректно відтворюють зміст конкретних одиниць мови оригіналу. Описовий переклад повинен відповідати таким параметрам:

- точно відтворювати основний зміст позначуваного терміном поняття;
- повинен бути чітким та коротким;
- не обтяженим за синтаксичною структурою.

У процесі редагування перекладу, що здійснюється за участі описового способу варто знайти аналоги або еквіваленти таких слів-термінів або термінологічних словосполучень у мові перекладу. Звідси, описовий спосіб застосовують задля відтворення терміну, у якого відсутній точний відповідник у мові перекладу, приміром, такий спосіб є релевантним у процесі перекладу полікомпонентних термінологічних словосполучень.

3. Калькування. Перекладацький спосіб калькування застосовують у процесі перекладу одно-та полікомпонентних терміноодиниць, а також псевдоінтернаціоналізмів тощо, що уможлиблює точне та чітке та адекватне відтворення терміну зі збереженням його параметричного та семантичного навантаження. Зокрема, за такого перекладацького способу здійснюють переклад технічних термінів, що служать задля оформлення стандартів, програмного забезпечення, інноваційних технологій, патентів на винаходи тощо.

У завершення цього підпункту зазначимо, що застосування перекладацьких трансформацій як семантичних, так і граматичних також є ефективним задля відтворення еквівалентного тексту оригіналу або адаптування змісту іншомовного джерела інформації зі збереженням змісту контексту.

2.3 Особливості перекладу англійськомовних технічних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою

Аналіз структурної організації відібраних нами англійських технічних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів дозволяє констатувати такий факт, що за участі лише

однокомпонентних термінолексем зазначеної тематики не вдається чітко найменувати механізми, устаткування, процеси, описати параметри устаткування, здійснити відповідні розрахунки тощо. Звідси, наявність однокомпонентних (простих) термінів не є значною порівняно із ускладненими за своєю будовою термінологічними одиницями англійської мови, що функціонують досліджуваній нами технічній сфері діяльності. Як засвідчують отримані результати, терміни-словосполучення уможлиблюється розподілити на двокомпонентні та полікомпонентні, тобто з урахуванням кількості складових елементів. Релевантність такого розподілу зумовлюється як структурно-семантичними особливостями терміносполучень, так і специфікою власне англійської мови.

Складовими полікомпонентних термінів зазначеної тематики можуть виступати різні частини мови: іменники, прикметники, дієслова, прикметники, прислівники тощо. До того ж базовим категоріальним компонентом є лише іменник, рідше – дієслово, у свою чергу, прикметник і прислівник як додаткові складові сприяють найменуванню властивості базового компонента.

Варто зауважити, що полікомпонентні термінолексеми англійської та української мов належать до одиниць мови вищого рівня з наявністю одиниць нижчого рівня, тобто слів. Цей факт є поясненням їхнього значного семантичного потенціалу. Також як цілісні поняттєві комплекси служать найменуваннями задля формулювання чітких і точних дефініцій завдяки цілісності значення, що виводиться із суми значень їх складових, до того ж внутрішня форма полікомпонентних термінологічних лексем вирізняється ієрархічно-структурними відношеннями між їхніми складовими компонентами [42;57].

Як засвідчує аналіз, англійська термінологія сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів насичена полікомпонентними термінологічними одиницями (дво-три-чотири- п'ятикомпонентні і більше), оскільки вони як носії значного змістовного навантаження, тобто окрім базисної інформації щодо

термінованого явища, об'єкту, процесу, вміщують додаткову інформацію, приміром, застосування, параметри тощо, що й зумовлює складність їх структурної організації.

Загалом нами було виокремлено 113 полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів. З опертям на структурний та кількісний аналіз, англійськомовні двомпонентні терміни зазначеної сфери складають 82 одиниці від загальної кількості, приміром, *filtration cell* – *фільтраційна ніша* [111; 104].

Зауважимо, такий розподіл зумовлюється тим, що двокомпонентні термінологічні одиниці найбільш чітко репрезентують технічне поняття. Варто зазначити, що за своєю структурою, виокремлені одиниці представлені здебільшого такими типами, як:

«іменник + іменник» (N+N)

air filter – *повітряний фільтр*

«прикметник + іменник» (A+N)

radial fan – *радіальний вентилятор*

Трикомпонентні терміни зазначеної сфери використання утворюються з опертям на двокомпонентні терміноодиниці, тобто перші два компоненти підпорядковуються третій базовій складовій задля уточнення, звуження або розширення завдяки доповненню іменником, прикметником чи дієприкметником теперішнього часу, приміром, *panel-radiant heating* – *панельно-промінєве опалення* [112; 103]. Зокрема, нами було виокремлено такі типи їх структурної організації, а саме:

«іменник + іменник + іменник» (N+N+N)

«прикметникник + іменник + іменник» (A+N+N)

«прикметникник + іменник+ прийменник + іменник» (A+N+prep.+N)

«іменник + прийменник + прикметник+ іменник» (N+prep.+A+N)

«іменник + прийменник + іменник+ іменник» (N+prep.+N+N)

«іменник + прикметникник + іменник» (N+A+N)

«іменник + дієприкметник I + іменник» (N+ P-I+N)

Зазначені трикомпонентні термінологічні одиниці, поряд із двокомпонентними є поширеними структурними типами у площині термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів, що становить 19 одиниць із 113.

У процесі аналізу англійських полікомпонентних термінів було виокремлено також чотирикомпонентні терміни (14 одиниць із 113), приміром, *diaphragm type expansion tank* – *розширювальний мембранний бак*; *interior building mechanical systems* – *внутрішня санітарно-технічна система* [110; 105].

Виокремлені термінологічні одиниці репрезентуються такою структурною організацією:

«іменник + іменник + іменник + іменник» (N + N+ N + N)

transmission heat transfer coefficient – *коефіцієнт теплопередачі трансмісією*

«прикметник + іменник + прикметник + іменник» (A + N + A + N)

recoverable system thermal loss – *регулярні тепловтрати, які утилізують*

«дієприкметник минулого часу + іменник + прийменник + іменник + іменник» (P-II + N + prep. + N + N)

delivered energy for space heating – *поставлена енергія для опалення чи охолодження*

A + N + A + N

interior building mechanical systems – *внутрішня санітарно-технічна система*

N + prep. + A +N +conj + N

combination with central pre-heating or pre-cooling – *комбінування з центральним попереднім підігрівом чи охолодженням*

Також у вибірці трапляються п'ятикомпонентні терміноодиниці (4 одиниці від загальної кількості у вибірці):

P-II + N +N +N

self-contained air conditioning unit – *автономний кондиціонер*

A + N + N + prep. + P-II + N

solar energy transmittance of glazed elements – *коефіцієнт пропускання сонячної енергії зашкленених елементів*

До аналізованих термінологічних одиниць належать поодинокі шестикомпонентні терміни-словосполучення (2 одиниці з 113):

N+N+prep.+A+N+N+N

heat flow by solar gains per building element – *тепловий потік від сонячних надходжень через елемент будівлі*

Як зауважує, відомий термінознавець С. В. Гриньов-Гриневиц, семикомпонентні терміни-словосполучення є межею лексичної довжини термінів [27, с. 143]. Приміром, у нашій вибірці трапився лише 1 такий термін:

N+prep.+A+N+N+prep.+A+N+conj.+N

ventilation from a mechanical ventilation system with central pre-heating or pre-cooling – *вентиляція механічною системою вентиляції з центральним попереднім підігрівом чи охолодженням*

Утім, також трапляються поодинокі як восьмикомпонентні термінологічні словосполучення аналізованої тематичної сфери (1 одиниця від загальної кількості у вибірці):

A+conj.+A+N+conj.+A+N+A+conj.+A+N

continuous and quasi-continuous heating or cooling mode, monthly and seasonal method – *постійне і квазіпостійне опалення чи охолодження, місячний і сезонний методи*, так і дев'ятикомпонентні терміни-словосполучення (1 одиниця від загальної кількості у вибірці):

A+N+conj.+N+P-2+prep.+N+prep.+N+N+prep.+N+conj.+N

central pre-heating or pre-cooling included in the calculation of energy need for heating or cooling – *центральний попередній підігрів чи охолодження, включений у розрахунок енергопотреби для опалення чи охолодження*

Як засвідчують наведені вище приклади, англійські полікомпонентні терміни зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів вирізняються варіативністю структурної організації.

Варто підкреслити, що таке збільшення довжини спричиняється фокусуванням термінів на чіткості та точності виражених ними понять. До того ж нарощування складових компонентів термінів зазначеної сфери використання сприяє їх моносемічності.

Переклад, як відомо, є досить складним процесом, що служить задля відтворення одиниць мови за дотримання відповідних норм конкретної мови. До того ж основною метою перекладу є його еквівалентність, тобто збереження мети перекладу.

У цьому підпункті нашої магістерської роботи звернемо нашу увагу на способи перекладу полікомпонентних термінологічних одиниць та деякі їх різновиди.

Новітній етап розвитку перекладознавства виокремлює перекладацькі проблеми термінів як одні з прерогатив них, оскільки дотепер залишаються невирішеними до кінця питання щодо механізму та способів їх перекладу. У процесі перекладу однокомпонентних слів-термінів та полікомпонентних термінологічних словосполучень виникає низка проблем, що спричиняються перманентним розвитком лексичного арсеналу конкретної сфери науки і техніки. До того ж відповідні галузеві словники здебільшого не відповідають реальній ситуації розвитку термінології, або ж відсутні взагалі.

Варто зауважити, що на сьогодні універсального англо-українського термінологічного словника зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів ще не упорядковано.

Утім, термінологія цієї сфери, як засвідчують результати аналізу, сформована та ґрунтується на термінології таких сфер діяльності як теплогазозабезпечення, вентиляційне устаткування, теплові вторинні енергетичні ресурси, екологія тощо).

Також варто підкреслити, що технічний переклад повинен відповідати основним параметрам наукового тексту: чіткість, точність, стислістична нейтральність, логічність, відсутність у мові перекладу терміну-дублету. Звідси, задля дотримання таких параметрів перекладач повинен визначити відповідні

способи перекладу, тобто технічний переклад, як і будь-який переклад ґрунтується на конкретному способі перекладу [88, с. 17]. До того ж будь-яку перекладену одиницю мови уможлиблюється класифікувати за відповідним способом перекладу.

Зазначимо, що у царині перекладознавчої науки наявні різні класифікації способів перекладу. Зокрема, загальноновизнаною є класифікація способів перекладу за В.Н. Комісаровим.

Перекладацькі трансформації за В.Н. Комісаровим увиразнюються як у лексичних та граматичних, так і лексико-граматичних трансформаціях [47, с. 253].

Лексичні трансформації вміщують:

транскрибування і транслітерацію;

– калькування;

– лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).

Граматичні трансформації охоплюють:

– дослівний переклад;

– членування;

– об'єднання;

– граматичні заміни (форма слова, частина мови).

До лексико-граматичних трансформацій належать:

– описовий переклад;

– антонімічний переклад;

– компенсація.

Зазначимо, що Володимир Мойсейович Лейчик, відомий лінгвіст, термінознавець, лексикограф на підґрунті класифікації Вілена Наумовича Комісарова, виопрацював класифікацію способів перекладу власне термінологічних одиниць. В. М. Лейчик вважає, що найбільш релевантними способами перекладу термінів є:

– виявлення еквівалента у мові перекладу;

- розширення семантичного навантаження;
- калькування, тобто буквальний переклад компонентів;
- запозичення;
- описова конструкція, що є доречною за відсутності в мові перекладу відповідного еквіваленту, до того ж застосування зазначених вище способів перекладу недостатньо задля відтворення конкретного поняття [57, с. 62].

Як засвідчують результати нашого дослідження, у процесі відтворення англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою, виникають відповідні труднощі, що пов'язані зі способом їх перекладу.

Переклад англійських полікомпонентних термінологічних одиниць здійснюється з виявлення базового компонента. Таким компонентом виступає здебільшого іменник, до того ж у поодиноких випадках дієслово.

Нами було виокремлено 7 прерогативних способів перекладу задля відтворення термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою. Як результат аналізу, ми отримали таку класифікацію способів перекладу термінів зазначеної тематичної сфери:

- переклад за калькуванням структури;
- переклад за калькуванням семантики;
- переклад з використанням зміни частини мови;
- описовий переклад;
- переклад за еквівалентом;
- переклад складним словом-терміном;
- комбінований переклад.

Розглянемо способи перекладу англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою більш детально:

1. Структурне калькування, тобто відтворення англійських полікомпонентних термінологічних одиниць за участі українських відповідників (слів та словосполучень) (60, 1%):

auxiliary energy – *додаткова енергія*;
 heating season – *опалювальний період*;
 remote powering – *дистанційне живлення*;
 solar heat gains – *сонячні теплові надходження*.

2. Семантичне калькування як зміна структури та збереження семантики терміну (30,7%):

coolant recirculation – *рециркуляція теплоносія*;
 heat recovery – *утилізація теплоти*;
 heating system – *система опалення*;
 ventilation-heat recovery – *утилізація теплоти вентиляції*.

3. Переклад із зміною частини мови (1,24%):

energy audit company – *енергоаудиторська компанія*;
 gas-turbine power station – *газотурбінна енергетична установка*.

4. Описовий переклад використовується рідко (1,2%):

pressure vessel – *резервуар високого тиску*.

5. Переклад за підбором еквівалента трапляється дуже рідко (1, 11%):

standby source of power – *резервні джерела*;
 industrial boiler – *котел*.

6. Переклад складним словом (3,4%):

energy supply – *енергозбереження*;
 heat exchanger – *теплообмінник*;
 heat-transfer agent – *теплоносії*;
 heat recovery equipment – *теплоутилізатор*.

7. Переклад комбінованим способом (10,45%):

fuel and energy resource – *паливно-енергетичний ресурс*;
 precious energy source – *первинний енергоносії*;
 plate heat exchanger – *пластинчаті теплообмінники*.

Кількісні показники найбільш репрезентативних способів перекладу англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою унаочнено в таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Спосіб перекладу	Процентний показник %	Приклад
Структурне калькування	60,1%	system thermal loss – регулярні тепловтрати solar panel – сонячна панель
Семантичне калькування	30,7%	biomass-fired combustion system – система спалення біомаси high-pressure compressor – компресор високого тиску
Переклад комбінованим способом	10,45%	heat exchanger for district heating – теплообмінник для центрального теплозабезпечення
Переклад складним словом	3,4%	energy supply – енергозбереження heat-transfer agent – теплоносії

Продовження таблиці 2.4

Описовий переклад	1, 2%	nero-zero emission technology – технологія з близьким до нуля рівнем.
Переклад за підбором еквівалента	1, 11%	environmental friendliness – екологічність
Переклад із зміною частини мови	1,24%	heat pump – тепловий насос

Отже, результат перекладацького аналізу 113 англійських полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою засвідчує, що найбільш репрезентативними способами перекладу є:

- структурне калькування 60, 1%;
- семантичне калькування 30, 7%;
- переклад комбінованим способом 10, 45 %.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Специфіка технічної термінології увиразнюється у відповідних типах структурної організації. Аналіз термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів засвідчує, вона вирізняється полікомпонентними термінологічними одиницями. До того ж найбільш репрезентативними структурними типами виявилися дво-три-чотири- та п'ятикомпонентні, що зумовлюється їх значним змістовним навантаженням.

Нами було виокремлено 113 полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів. Зокрема, англійські двокомпонентні терміни зазначеної сфери складають 82 одиниці від загальної кількості. Такий розподіл пояснюється тим, що такі термінологічні одиниці найбільш чітко репрезентують технічне поняття.

Також за структурною організацією зазначені одиниці представлені здебільшого таким типом, як: «іменник + іменник» (N+N), а також малопродуктивним типом «прикметник + іменник» (A+N).

Трикомпонентні терміни зазначеної термінології утворюються з опертям на двокомпонентні терміноодиниці, тобто перші два компоненти підпорядковуються третій базовій складовій задля уточнення, звуження або розширення завдяки доповненню іменником, прикметником чи дієприкметником. Зокрема, ми виокремили такі структурні типи, а саме:

«іменник + іменник + іменник» (N+N+N);

«прикметник + іменник + іменник» (A+N+N)

«прикметник + іменник + прийменник + іменник» (A+N+prep.+N);

«іменник + прийменник + прикметник + іменник» (N+prep.+A+N);

«іменник + прийменник + іменник + іменник» (N+prep.+N+N);

«іменник + прикметник + іменник» (N+A+N);

«іменник + дієприкметник I + іменник» (N+ P-I+N).

Зазначені трикомпонентні термінологічні одиниці, поряд із двокомпонентними є продуктивними структурними типами у площині термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів та охоплюють 19 одиниць від загальної кількості у вибірці.

У процесі аналізу англійських полікомпонентних термінів зазначеної сфери було виокремлено також чотирикомпонентні терміни 14 із 113, а також п'ятикомпонентні терміноодиниці (4 одиниці).

Також у вибірці трапляються поодинокі англійські шести-семи-восьми та дев'ятикомпонентні термінологічні словосполучення зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів. Така структурна організація полікомпонентних термінологічних одиниць сприяє не лише чіткості та точності, відображуваних ними понять, але й забезпечує їх моносемічність. Варіативність утворення термінології зазначеної сфери закономірно сприяє не лише поповненню термінологічного фонду англійської мови, утім, і викликає відповідні труднощі у процесі її перекладу.

Відтворення англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою здійснюється такими конкретними способами перекладу:

1. Структурне калькування (60, 1%).
2. Семантичне калькування (30,7%).
3. Переклад комбінованим способом (10,45%).
4. Переклад складним словом (3,4%).
5. Описовий переклад (1,2%).
6. Переклад із зміною частини мови (1,24%).
7. Переклад за підбором еквівалента трапляється дуже рідко (1, 11%).

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ: АНГЛІЙСЬКОМОВНА ТЕХНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

3.1 Стратегії навчання галузевого перекладу: загальні методичні зауваги

Термін «стратегія (дав.-гр. *στρατηγία*, страта тегів — мистецтво полководця), у широкому розумінні, потрактовується як загальний, недеталізований план з охопленням довготривалого проміжку часу, спосіб досягнення вагової мети. Завданням стратегії є ефективне використання наявних ресурсів задля досягнення основної мети (стратегія як спосіб дій є особливо необхідною у ситуації, коли для безпосереднього досягнення основної мети недостатньо наявних ресурсів) [99].

Вперше теоретичне осмислення поняття «стратегія перекладу» було здійснено німецьким ученим-перекладознавцем Х. Крінгсом. Зопертям на його визначення перекладацькі стратегії – це потенційно усвідомлювані дії перекладача, що зорієнтовані на вирішення конкретної перекладацької проблеми в межах конкретного перекладацького завдання [93, S. 18]. Згідно потрактування Х. Крінгса, аналіз перекладацької діяльності здійснюється за такими двома категоріями: макростратегія – це способи вирішення низки перекладацьких завдань та мікростратегія – це способи вирішення одного конкретного завдання.

На переконання О.Д. Швейцера, переклад є «процес вирішення», де, на першому етапі варто виопрацювати стратегії перекладу, тобто програму перекладацьких дій. До того ж на другому етапі визначається конкретне мовне виразнення виопрацьованої на першому етапі стратегії, що вміщує різні конкретні прийоми, тобто перекладацькі трансформації [81, с. 83; 82, с. 22–34.].

Також зазначимо, що В. М. Комісаров під стратегію розуміє своєрідне перекладацьке мислення як базис дій перекладача [46, с. 356]. Учений виокремлює три групи принципів задля здійснення процесу перекладу, які є основою перекладацької стратегії. До того ж виопрацьовані В.М. Комісаровим принципи охоплюють повністю як внутрішньомовні, так і зовнішньо мовні чинники:

- відповідні вихідні установки;
- вибір перекладачем загального напрямку дій задля прийняття конкретних рішень;
- вибір характеру та послідовності дій задля здійснення перекладацької діяльності.

Також, варто звернути увагу на думку, таких учених як, Г. Хеніг та П. Куссмауль, які розмірковують щодо поняття перекладацької стратегії у прикладному аспекті. Зокрема, вони констатують, що як і будь-яка стратегія, перекладацька стратегія повинна спиратися на факти. Звідси, вона корелює зі стратегією гравця в шахи, де гравець повинен орієнтуватися у фазі розвитку гри з опертям на відведений час, а також враховувати і стратегію супротивника. До того ж послідовність здійснення обраної ним стратегії, відображує розміщення ним шахових фігур, і це стає зрозумілим лише фахівцям. Отже, дилетант або початківець у цій галузі потребує коментарів експерта, якщо він хоче розпізнати стратегію, що є основою гри [92, S. 53].

Фахова компетентність перекладача, основні стратегії процесу перекладу, а також урахування специфіки англійськомовного технічного дискурсу уможливлують сформулювати низку умінь та навичок, що потрібні здобувачам перекладацьких спеціальностей задля подальшої професійної діяльності у сфері письмового галузевого перекладу.

Варто підкреслити, що еквівалентність та адекватність письмового галузевого перекладу забезпечується завдяки відповідних умінь перекладача, під якими ми розуміємо здатність фахівця до підбору конкретних стратегій і

тактик перекладу, що дозволять ефективно вирішити перекладацькі труднощі та коректно відтворити текст оригіналу мовою перекладу.

У процесі розроблення стратегій і тактик навчання студентів письмового галузевого перекладу (в нашому випадку – вузькоспеціалізований технічний переклад зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів) ми керувалися основними етапами перекладу загалом, що дозволило виокремити:

- навички та уміння доперекладацького аналізу, тобто сегментування тексту оригіналу на компоненти змісту задля його сприйняття і розуміння як цілісної змістовної структури, виокремлення прерогативних мовних одиниць, співвіднесення значення слова з контекстом, виокремлення та розрізнення граматичних явищ, прогнозування змісту тексту);

- прийняття відповідного перекладацького рішення, тобто виокремлення конкретного лексичного еквіваленту в мові перекладу відповідно до контексту, використання лексичних або граматичних трансформацій;

- навички та уміння редагувати текст перекладу, тобто здійснювати зіставний аналіз тексту оригіналу і тексту перекладу з самостійним оцінюванням відповідного продукту перекладу.

Варто також зазначити, що стратегія реалізується через тактику, тобто дію, що сфокусована на вирішенні конкретної проблеми перекладу в межах відповідного його етапу. Звідси, методичний алгоритм навчання письмового технічного перекладу вміщує поетапне формування у студентів навичок та умінь перекладу, що зумовлюється специфікою процесу перекладу [20; 21; 74; 80]:

1. Фахово-орієнтувальний етап: формування у студентів мотивації до аналізу перекладацького завдання з урахуванням:

- терміну виконання;
- використання інформаційно-технологічних систем;
- режиму роботи (індивідуальний або груповий);
- цільової аудиторії;

- дотримання вимог щодо оформлення перекладу;
- співпраця із замовником [74, с. 80–81].

2. Аналітичний етап зорієнтований на підготовку до відтворення тексту оригіналу:

- розуміння та інтерпретація вихідного тексту;
- доперекладацький аналіз вихідного тексту;
- інформаційно-довідковий пошук;
- вибір систем автоматизованого та машинного перекладу;
- окреслення стратегій перекладу [74, с. 81].

3. Синтезувальний етап:

- оброблення корпусів текстів;
- пошук відповідної термінології;
- узгодження термінології;
- передредагування тексту перекладу;
- формування тексту перекладу.

4. Оцінювально-коригувальний етап:

- постредагування тексту перекладу;
- оформлення тексту перекладу згідно з вимог замовлення;
- оцінювання викладачем/самооцінювання/ взаємооцінювання;
- рефлексія студентів над процесом і результатом перекладу [74, с. 82].

Отже, розроблення методичних стратегій і тактик навчання галузевого перекладу базується на практичних засадах процесу перекладу з опертям на відповідні етапи.

3.2 Методичні орієнтири навчання перекладу термінології сучасного англійськомовного технічного дискурсу (сфера теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів)

Процес фахового письмового перекладу характеризується низкою особливостей. До того ж письмовому перекладу як є таким типом перекладу, де оригінал і переклад у процесі перекладу виступають як фіксовані тексти, звідси, перекладачеві надається можливість повертатися до тексту оригіналу, користуватися відповідними лексикографічними джерелами консультуватися із фахівцями. До того ж до письмового перекладу висуваються конкретні вимоги, оскільки він як письмове джерело інформації повинен відповідати не лише загальноприйнятим стандартам, нормам граматики, стилістики, а також орфографії мови перекладу.

У нашій магістерській роботі задля розроблення методичних орієнтирів навчання технічного перекладу ми спираємося на *компетентнісно-зорієнтований підхід*, підґрунтям якого є забезпечення майбутнього фахівця з технічного перекладу континуумом навичок та умінь задля формування відповідної фахової компетентності з реалізацією як у мовному (мовна компетенція), так і міждисциплінарному вимірах (технічна компетенція) [18; 50; 87; 91].

Також зауважимо, що розроблювані нами методичні орієнтири навчання письмового галузевого перекладу, а саме термінології англійськомовного технічного дискурсу є поетапним алгоритмом реалізації перекладацьких стратегій і тактик. До того ж поетапне виконання комплексу вправ сприяє не лише накопиченню знань, але також і формуванню навичок та умінь задля вирішення проблем перекладу вузькоспеціалізованої термінології англійськомовного технічного дискурсу, а саме термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

Першим етапом процесу перекладу є сприйняття тексту, що є складним процесом розумової діяльності, тобто аналітико-синтезувальним процесом оброблення інформації. Другим етапом є відтворення тексту мовою перекладу, який також є складним аналітико-синтезувальним процесом, що здійснюється у свідомості перекладача, до того ж кінцевою ланкою цього етапу є процес ідентифікації перекладу.

Як засвідчують результати аналізу методичної літератури, що присвячена навчанню письмового перекладу, цей сегмент є досить плідним на доробки [20; 21; 65; 80]. Нашу увагу привернула методика, що розроблена Ю. А. Гапоновим [21], згідно якої він пропонує чотири комплекси вправ з метою навчання студентів-філологів галузевого перекладу. За Ю. А. Гапоновим, процес письмового галузевого перекладу вирізняється рецептивно-репродуктивним змістом, що зумовлюється наявністю таких двох аспектів, як мотиваційних компонентів діяльності перекладача:

1. Прочитати текст оригіналу задля загального розуміння.
2. Зрозуміти текст оригіналу задля його письмового відтворення.

Звідси, у процесі виопрацювання комплексу вправ задля навчання галузевого письмового перекладу доцільно враховувати дуальний вимір власне самого перекладацького процесу.

Виопрацюваний Ю. А. Гапоновим комплекс вправ є також релевантним методичним орієнтиром задля навчання перекладу вузькоспеціалізованої термінології та текстів зі сфери (сфера теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів).

Розглянемо зазначений комплекс вправ більш детально.

Комплекс № 1 – текстові вправи мовою оригіналу (одномовні) задля розвитку навичок та умінь формулювати у внутрішньому мовленні зміст прочитаного з використанням висхідної мови.

Мета першого комплексу вправ – сформувати навички та уміння унаочнено редукувати вербальний компонент, а звідси, створити необхідні

умови для розвитку здібності до максимально згорнутого виконання розумових операцій. Практичним тренувальним завданням може бути таке:

Прочитайте фрагмент тексту і запишіть з пам'яті англійською мовою його зміст. Здійсніть письмовий переклад свого запису, зіставте переклад з первинним (англомовним) оригіналом, відредагуйте переклад.

Варто зауважити, матеріал текстів вправ першого комплексу водночас з термінологічним наповненням повинен вміщувати також граматичні явища, що притаманні відповідному літературному жанру. Першочергово, це речення (словосполучення), що репрезентують потрактування понять, опис властивостей конкретних об'єктів, багатокomпонентні атрибутивні групи тощо.

Зазначимо, що досягнення мети першого комплексу сприяє формуванню необхідних умов задля виопрацювання уміння максимально згорнуто виконувати розумові операції, що передбачені вправами другого комплексу. Прерогативною метою зазначених вправ є оволодіння студентами перекладацьким читанням, під яким розуміється здатність студента гнучко використовувати такі різновиди читання як ознайомлювальне, оглядове, пошукове, що залежить від умов комунікативної ситуації як імпульсу до перекладацького читання [21].

Комплекс № 2 – текстові вправи мовою оригіналу (одномовні) задля формування навичок та умінь з метою отримання інформації та її аналізу: уміння виокремлення у тексті потрібної інформації, узагальнення отриманої інформації, співвіднесення окремих частин змісту тексту, формулювання висновків з отриманої інформації, оцінювання і інтерпретування інформації.

Основна мета вправ другого комплексу – відтворення за участі вправ у межах навчального процесу прерогативних фахових комунікативних ситуацій, що спонукають до того, або іншого типу читання як засобу отримання інформації, що необхідна для успішного виконання завдань перекладу.

Приміром, такі типи навчальних вправ:

1. Із наведених заголовків випишіть такі, що тематично релевантні до ... сфери діяльності.

2. Із відібраних заголовків випишіть такі, що стосуються проблеми.

3. Ознайомтеся з анотаціями текстів, заголовки яких були відібрані і запишіть назву тексту, що відповідає проблемі.

Отже, вправи другого комплексу формують необхідні передумови задля розвитку здатності майбутнього перекладача глибоко і вичерпно розуміти текст мови оригіналу і, звідси, виопрацьовувати уміння внутрішнього мовлення з опертям на її мовні засоби.

Комплекс № 3 – післятекстові вправи для розвитку умінь з письмовим відтворенням змісту прочитаного з опертям як на невербальні (малюнки, схеми, креслення, інші наочно-графічні зображення), вербально-графічних (структурно-семантичні граfi) засоби мови, так і мовні засоби у словесній формі, що написані мовою перекладу з різним обсягом деталізації змісту тексту мови оригіналу.

Основна мета вправ третього комплексу – розвиток уміння прогнозувати майбутній письмовий переклад.

Завдання зорієнтовуються на використання невербальних, вербально-графічних і мовних засобів фіксації ключового змісту прочитаного, що сприяє розвитку здібності до формування текстового стереотипу, у контексті якого реалізовуватиметься задум письмового відтворення тексту мовою перекладу.

Приміром:

1. Із граfiчних відображень змісту оберіть той, що відповідає логіці викладу цього тексту.

2. Запишіть мовою перекладу відповідний план тексту.

Комплекс № 4 – вправи задля розвитку компетенцій повного, реферативного і анотаційного перекладу.

Мета вправ – комплексний розвиток навичок та формування умінь, що є одними із складових фахової компетенції письмового перекладача.

Приміром, таке завдання:

Здійсніть реферативний/анотаційний переклад статті. Зіставте власний переклад із запропонованими варіантами або варіантами студентів-

одногогрупників), визначте такий один, що є адекватним відтворенням тексту оригіналу.

Отже, методичні орієнтири стратегії навчання студентів галузевого перекладу, що запропоновані вище, є комплексом вправ з реалізацією методичних засад педагогічної науки задля забезпечення умов для релевантної та продуктивної пізнавальної діяльності студентів з урахуванням їх фахової підготовки.

Як зазначає Л.М. Черноватий, вправи для формування перекладацької компетентності повинні відповідати вимогам системності, тобто навіть в межах відносно завершеного відрізка навчання мають бути чітко структурованими, що, у свою чергу, забезпечить формування навичок та їх включення до перекладацьких умінь [80, с. 152].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Розроблення методичних орієнтирів навчання технічного перекладу здійснюється нами з опертям на компетентнісно-зорієнтований підхід, підґрунтям якого є забезпечення майбутнього фахівця з технічного перекладу континуумом умінь та навичок задля формування відповідної фахової компетентності з реалізацією як у мовному (мовна компетенція), так і міждисциплінарному (технічна компетенція) вимірах.

Виокремлені методичні орієнтири навчання письмового галузевого перекладу, а саме термінології англійськомовного технічного дискурсу є поетапним алгоритмом реалізації перекладацьких стратегій і тактик. Поетапне виконання комплексу вправ сприяє формуванню умінь та навичок задля подолання труднощів перекладу вузькоспеціалізованої термінології англійськомовного технічного дискурсу, а саме термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

Комплекс вправ задля навчання галузевого перекладу, що розроблена Ю. А. Гапоновим, є релевантним методичним орієнтиром навчання перекладу вузькоспеціалізованої термінології та текстів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

Мета першого комплексу вправ – формування навичок та умінь редукувати вербальний компонент наочно, що сприяє створенню необхідних умов задля розвитку здібності до максимально згорнутого виконання розумових операцій.

Мета вправ другого комплексу – відтворення за участі вправ в межах навчального процесу конкретних фахово-комунікативних ситуацій, що спонукають до того, або іншого типу читання як засобу отримання інформації задля успішного вирішення перекладацьких проблем.

Мета вправ третього комплексу – розвиток навичок та умінь прогнозувати майбутній письмовий переклад.

Мета четвертого комплексу – комплексний розвиток навичок та умінь, що є складовими фахової компетенції письмового перекладача.

Методичні комплекси вправ задля формування фахової перекладацької компетентності повинні відповідати вимогам системності, тобто мають бути чітко і логічно структурованими, що, у свою чергу, і сприяє забезпеченню набуття перекладацьких навичок та умінь.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

З опертям на отримані результати нашої магістерської роботи уможлиблюється сформулювати такі висновки:

1. Інтенсивний науково-технологічний розвиток сприяє збагаченню словникового складу англійської мови загалом, до того ж є одним із вагомих чинників задля розширення її термінологічного лексичного фонду зокрема.

2. Термінологія є континуумом термінологічних одиниць, що вирізняються номінативним статусом, яким послуговуються задля моделювання реальної картини конкретної фахової сфери в динаміці, до того ж терміносистема – це динаміко-еволютивний континуум термінологічних одиниць, що служить задля забезпечення комунікації між фахівцями конкретної фахової сфери діяльності.

3. Термін, у нашому розумінні, багатовимірний лінгво-інформативний конструкт, що служить задля вербалізації результату пізнавального досвіду фахівців, базовими параметрами, якого виступають: динамічність, конкретність щодо конкретної науково-технічної сфери діяльності, дефінітивна чіткість, відносна моносемічність; таку специфічну одиницю мови уможлиблюється виразити у формі слова, словосполучення, абрєвіатури та символу.

4. Чинні державні та міжнародні стандарти є базисом, на який спираються фахівці конкретної сфери діяльності. Технічна документація розробляється з опертям на міжнародні, державні, регіональні, спеціальні технічні стандарти. Звідси, сертифікація та стандартизація є прерогативою у процесі формування пакетів технічної документації, що вміщують керівництво з експлуатації, формуляр, гарантійні свідоцтва тощо. З погляду лінгвістики задля оформлення таких технічних текстів потрібна відповідна технічна термінологія.

5. Технічна термінологія, у нашому розумінні, – це вузькоспеціалізований пласт лексичного фонду будь-якої мови, що служить задля обслуговування як технічної галузі, так і виробництва та промисловості. Специфіка технічної термінології виявляється у різних термінодериваційних та

семантичних типах, у притаманній саме їй кореляції з екзогенними та ендогенними словотворчими формантами, а також у конкретних етапах її формування, розвитку, стандартизації та сертифікації. До того ж як результат функціонування у технічних, виробничих та промислових сферах діяльності термінологія техніки набуває специфічного значення, уводиться в обіг як науковцями технічної сфери, так і спеціалістами виробничих та промислових галузей і характеризується емоційною нейтральністю та відносною усталеністю.

6. Термінологія зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів вирізняється полікомпонентними термінологічними одиницями. До того ж найбільш репрезентативними структурними типами виявилися дво-три-чотири- та п'ятикомпонентні, що зумовлюється їх значним змістовним навантаженням.

7. Нами було виокремлено 113 полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів. Зокрема, англійські двомпонентні терміни зазначеної сфери складають 82 одиниці від загальної кількості. Такий розподіл пояснюється тим, що такі термінологічні одиниці найбільш чітко увиразнюють технічне поняття. Репрезентативними структурними типами виступають: «іменник + іменник» (N+N) та «прикметник + іменник» (A+N).

8. Трикомпонентні терміни зазначеної термінології утворюються з опертям на двоконпонентні терміноодиниці, тобто перші два компоненти підпорядковуються третій базовій складовій задля уточнення, звуження або розширення завдяки доповненню іменником, прикметником чи дієприкметником. Структурними типами трикомпонентних термінів є:

«іменник + іменник + іменник» (N+N+N)

«прикметник + іменник + іменник» (A+N+N)

«прикметник + іменник + прийменник + іменник» (A+N+prep.+N);

«іменник + прийменник + прикметник + іменник» (N+prep.+A+N);

«іменник + прийменник + іменник + іменник» (N+prep.+N+N);

«іменник + прикметник + іменник» (N+A+N);

«іменник + дієприкметник I + іменник» (N+ P-I+N).

Зазначені трикомпонентні термінологічні одиниці, поряд із двокомпонентними є продуктивними структурними типами у площині термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів та охоплюють 19 одиниць від загальної кількості у вибірці.

9. У процесі аналізу англійських полікомпонентних термінів зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів було виокремлено також чотирикомпонентні терміни 14 із 113, а також п'ятикомпонентні терміноодиниці (4 одиниці). Також трапляються поодинокі англійськомовні шести-семи-восьми та девятикомпонентні термінологічні словосполучення зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів. Така структурна організація полікомпонентних термінологічних одиниць сприяє не лише чіткості та точності, відображуваних ними понять, але й забезпечує їх моносемічність.

10. Варіативність утворення термінології зазначеної сфери закономірно сприяє не лише поповненню термінологічного фонду англійської мови, утім, і викликає відповідні труднощі у процесі її перекладу. Відтворення англійських полікомпонентних термінологічних одиниць зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів українською мовою здійснюється такими конкретними способами перекладу:

- структурне калькування (60, 1%);
- семантичне калькування (30,7%);
- переклад комбінованим способом (10,45%);
- переклад складним словом (3,4%);
- описовий переклад (1,2%);
- переклад із зміною частини мови (1,24%);
- переклад за підбором еквівалента (1, 11%).

11. Розроблення методичних орієнтирів навчання технічного перекладу здійснюється з опертям на компетентнісно-зорієнтований підхід, підґрунтям якого є забезпечення майбутнього фахівця з технічного перекладу континуумом навичок та умінь задля формування відповідної фахової компетентності з реалізацією як у мовному (мовна компетенція), так і міждисциплінарному (технічна компетенція) вимірах. До того ж методичні орієнтири навчання письмового галузевого перекладу, а саме термінології англійськомовного технічного дискурсу є поетапним алгоритмом реалізації перекладацьких стратегій і тактик. Поетапне виконання комплексу вправ сприяє формуванню умінь та навичок задля подолання труднощів перекладу вузькоспеціалізованої термінології англійськомовного технічного дискурсу, а саме термінології зі сфери теплогазозабезпечення, вентиляції та теплових вторинних енергетичних ресурсів.

12. Термін як динамічний конструкт, що функціонує у координатах науково-технічної, виробничої, промислової сфер діяльності служить базисом задля формування фахової мовної картини світу та потребує подальших лінгвістичних розвідок як у контексті когнітивної лінгвістики, так і лінгвосинергетики, що уможливить описати його формування, функціонування і розвиток у міждисциплінарному ракурсі.

13. Також перспективу досліджень у площині термінознавства вбачаємо у подальшій систематизації і упорядкуванні термінологічних підсистем англійської і української мов, що спричиняється продукуванням інноваційних термінів та зумовлює необхідність укладання нових двомовних термінологічних словників (у нашому випадку – англо-українського / українсько-англійського електронних термінологічних словників (сфера теплогазозабезпечення, вентиляція та теплові вторинні енергетичні ресурси)).

Я, Чайка Юрій Іванович, своїм підписом засвідчую, що моя магістерська робота на тему **«Сучасний англійськомовний технічний дискурс: термінологічний та перекладацький аспекти»** виконана з дотриманням усіх

вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувався принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Загальна теорія терміна. Київ: Вища школа, 2004. 252 с.
2. Акульшина Н. Лексико-семантичний спосіб словотворення військової термінології (на прикладі перської, української та англійської мов). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Філологія»*. 2016. Вип 146. С. 417–422.
3. Алексеева Л. М., Мишланова С. Л. Медицинский дискурс: теоретические основы и принципы анализа. Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 2002. 200 с.
4. Алексеева Л. М. Проблемы термина и терминообразования. Пермь: Перм. ун.- т, 1998. 120 с.
5. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики. М.: Гнозис, 2005. 326 с.
6. Алефиренко Н. Ф. Проблемы когнитивной лингвистики. Нитра (Словакия): Университет им. Константина філософа, 2011. 216 с.
7. Амеліна С. М., Гопак І. М. Структурно-семантична характеристика англійських термінів підмови ветеринарії у контексті україномовного перекладу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки*. 2016. Вип. 248. С. 156–161.
8. Апалько И.Ю. Когнитивные, семиотические и прагматические основания формирования предметной области «защита информации»: автореф. дис. ... докт. филол. Наук. Ростов-на-Дону, 2013. 41с.
9. Бабаян В. Н. Различные подходы к определению понятия «дискурс» и его основные характеристики. *Верхневолжский филологический вестник*. 2017. № 1. С. 76–81.

10. Барабанова О., Колган О. Деякі аспекти деривації термінів гірництва. *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 3–6.
11. Беллерт И. Об одном условии связности. Текста. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. Лингвистика текста. М., Прогресс, 1978. С. 172–207.
12. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва: Из-во «Прогресс», 1974. 448 с.
13. Борботько В. Г. Элементы теории дискурса. Грозный: Изд-во Чечено-Ингуш. гос. ун-та, 1981. 112 с.
14. Бурсина О. А. Особенности мотивированности специальной лексики. *Молодой ученый*. 2015. № 8 (88). С. 1103–1106. URL: <https://moluch.ru/archive/88/17421/> (дата звернення: 13.09.2021).
15. Буянова Л.Ю. Термин как единица логоса. М.: ФЛИНТА: Наука, 2012. 224 с.
16. Володина М. Н. Теория терминологической номинации. М.: Издательство Московского университета, 1997. 180 с.
17. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии. Труды Московского института истории, философии и литературы. 1939. Т. 5. С. 3–54.
18. Гавриленко Н.Н. Методика реализации компетентностного подхода при обучении переводу. Программно-методическое обеспечение профессионально ориентированной подготовки по иностранному языку в нелингвистическом вузе. *Вестник МГЛУ*. Сер. «Педагогические науки». 2015. Вып. 14 (725). С. 113–128.
19. Гаврилова О. В. Процеси калькування в сучасній українській мові (на прикладах комп'ютерної лексики). *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. Is.152. . № VI (45). P. 25–29.
20. Гаврилюк Н.М. Сучасні підходи до виконання перекладу фахових текстів для студентів вищих навчальних закладів. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/12384.PDF> (дата звернення: 12.09.2021).

21. Гапонов Ю. А Система вправ для навчання студентів – філологів перекладу галузевої літератури. URL: <http://www.stationline.org.ua/filologiya/87/15735> (дата звернення: 11.09.2021).
22. Голованова Е.И. Введение в когнитивное терминоведение. М.: Флинта: Наука, 2011. 135 с.
23. Гонта І. А. Переклад композит та полікомпонентних термінів авіаційної галузі англійської мови, оформлених агентивними суфіксами. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22340/1/144-148.pdf> (дата звернення: 10.09.2021).
24. Грибіник Ю. І. Запозичення в англійській геодезичній термінології. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія Філологічна*. 2017. Вип. 67. С. 89–92.
25. Грибіник Ю. І. Складні терміни в англійській геодезичній термінології: особливості утворення та структури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2016. Вип. 22. С. 89 – 91.
26. Гринев С.В. Исторический систематизированный словарь терминов терминоведения. М.: Изд-во МПУ, 1998. 144 с.
27. Гринев-Гриневиц С.В. Терминоведение. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 304 с.
28. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. М.: Прогресс, 1989. 310 с.
29. Дорофеева М.С. Дискурсивні помилки у синергетиці спеціального перекладу. *Філологічні трактати*. 2016. Том 8. № 3. С. 15.
30. Д'яков А. С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основы терминотворения: семантические та социолингвистические аспекты. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.
31. Дуда О. І. Семантична єдність терміна як мовного знака (на матеріалі англійських термінів економічної галузі). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Серія «Філологічна». Вип. 60. С. 310–312.

32. Задояна Л. Складені найменування як тип термінотворення в цукровому виробництві. *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2010. № 675. С. 15–18.

33. Закирова Е.С. Лингвокультурологическая парадигма языка для специальных целей : автореф. дис. ... д-ра филол. наук. М., 2015. 22 с.

34. Засади унормування української фахової термінології. Стандартування термінології. Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК 19 «науково-технічна термінологія»). URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_main.htm (дата звернення: 10.10.2021).

35. Ивина Л.В. Лингвокогнитивные основы анализа отраслевых терминосистем (на примере англоязычной терминологии венчурного финансирования). М.: Академический Проект, 2003. 304 с.

36. Иванов В. О., Павленко І. В., Косова Т. М. Професійна технічна термінологія у галузі машинобудування. Х. : НТМТ, 2015. 348 с.

37. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

38. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М.: Гнозис, 2004. 390 с.

39. Карачун Ю. Г. Структурно-семантичний та функційно-прагматичний аспекти складних термінів-іменників в англійськомовних текстах з електричної інженерії: дис. ... к. філол. н. : 10.02.04. Чернівці, 2019. 396 с.

40. Карачун Ю. Г. Конвертовані складні терміни-іменники в англомовних текстах з електричної інженерії. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2020. № 14. С. 68–72.

41. Кислухина М. В. Терминологические словосочетания подъязыка сельскохозяйственной и почвенной микробиологии в английском, украинском и русском языках. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2018. № 6 (84). С. 83–88.

42. Кияк Т. Р. Вузькогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів. *Вісник нац. ун-ту Львівська політехніка*. Серія. Проблеми української термінології. 2008. № 620. С. 3–15.

43. Киселева Л.А. Динамические явления в медицинской терминологии. *Экология языка*. 2016. Вып. IX. С. 14–17.

44. Кобрин Р.Ю., Антонова М.В. Терминологические системы и их когнитивные модели. Очерки научно-технической лексикографии. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2002. С. 47–66.

45. Комарова З.И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике. Екатеринбург: Изд-во УрФУ, 2012. 818 с.

46. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. М. : ЭТС, 2002. 424 с.

47. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: Высшая школа, 1990. 253 с.

48. Конопляник Л. Основні способи творення англійської науково-технічної термінології (на прикладі фізичних термінів). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Філологія (мовознавство). 2014. Вип. 19. С. 148–152.

49. Корбут О. Г. До проблеми труднощів перекладу технічних термінів у студентів машинобудівних спеціальностей. *Advanced Education*. 2014. Вип.1. С. 36–41.

50. Коровкина М.Е. Модель профессиональных переводческих компетенций сквозь призму вторичной языковой личности. *Вестник ПНИПУ «Проблемы языкознания и педагогики»*. 2015. № 3 (13). С. 89–94.

51. Косова М.В. Закономерности переосмысления общеупотребительной лексики в процессе терминологизации. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2004. № 1. С. 163–172.

52. Кочан І. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами. Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. № 620. С. 14–19.

53. Кочан І. М. Українське термінознавство сьогодні. *Studia philologica*. 2017. №(2). С. 93–101.

54. Красных В. В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации. М.: ИТДГК «Гнозис», 2001. 270 с.

55. Кудрявцева И. Г. О роли и месте терминологических словосочетаний в современных терминологиях. Актуальные вопросы гуманитарных наук в современных условиях развития страны. М.: ИЦРОН, 2018. С. 35–37.

56. Лейчик В. М. Оптимальная длина и оптимальная структура термина. Вопросы языкознания. 1981. № 2. С. 63–73.

57. Лейчик В. М., Шелов С. Д. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод. М., 1990. С. 62.

58. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с.

59. Литвиненко Г. И. Способы словообразования как фактор системности в терминологии (на материале терминов химического машиностроения). *Вісник Сумського держ-го ун-ту*. Сер: Філологія. 2007. №1. Т.1. С. 142 – 150.

60. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической и другой терминологии. Вопросы теории и методики. М.: Изд-во Академии наук СССР, 1961. 161 с.

61. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види. Харків: ТОВ «Видавництво права людини», 2015. 280 с.

62. Маджаева С.И. Медицинские терминосистемы: становление, развитие, функционирование (на материале предметных областей медицины сахарный диабет и СПИД). Астрахань: АГМА, 2012. 277 с.

63. Макарич М.В., Попова Ю.Б., Швед М.А. Лингвистическое и программное обеспечение англо-беларуско-русского словаря технических терминов. *Системный анализ и прикладная информатика*. 2018. Вып. 4. С. 74.

64. Ментинська Ірина Сучасні тенденції термінознавчих досліджень (на матеріалі комп'ютерної термінології). *Лінгвістика*. 2018. Вип. XXX Т. 1. № 31. С. 33–38.

65. Монашенко А.М. Обґрунтування системи вправ для навчання майбутніх філологів письмового двостороннього перекладу в аграрній галузі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2015. Вип. 44(97). С. 213–219.

66. Ніконова В. Г. Концепт – концептуальний простір – картина світу: досвід поетико-когнітивного аналізу художнього тексту. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер. : Філологія. 2012. Т. 15. № 2. С. 117–123.

67. Новодранова В.Ф. Формирование языковой картины медицины (когнитивный аспект). Современные тенденции в лексикологии, терминологии и теории LSP. М.: Изд-во МГОУ, 2009. 384 с.

68. Павлова О. І. Роль і місце аббревіації в системі термінотворення. *Наукові записки Національного ун-ту Острозька академія*. 2015. Вип. 1(27). С. 71–73.

69. Ребрушкина И. А., Арискина О. Л. О разграничении понятий мотивированности и ориентированности термина (на примере лингвистической терминологии). *Знание. Понимание. Умение*. 2012. № 2. С. 208–213.

70. Стасюк Т. В. Основні метапоняття соціокогнітивного термінознавства: терміноконцепт. “Kluczowe aspekty naukowej działalności – 2013”: Materiały IX Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji “Kluczowe aspekty naukowej działalności – 2013”: Przemysł, 10. С. 33–35.

71. Стежко Ю. Г. Лексико-семантичні аспекти проблеми перекладу науково-технічної термінології. *Наукові записки*. 2014. Вип. 15. С. 7–14.

72. Стельмашук З. В. Використання метонімічних трансформацій для передачі значення неоднократності дії (дієслівної множинності) в англо-українському перекладі. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2010. Випуск 8. С. 559–565.

73. Степанов Ю. С. Альтернативный мир, дискурс, факт и принцип причинности. Язык и наука конца 20 века / под ред. Ю. С. Степанова. М.: Ин-т языкознания РАН, 1995. С. 35–73.

74. Стрілець В. В. Етапи навчання повного письмового науково-технічного перекладу. *Вісник КНЛУ*. 2019. Випуск 31. С. 78–86.

75. Техніка. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Техніка> (дата звертання: 7.08.2021).

76. Фахрутдинова Д. Р. Системно-сопоставительное исследование терминологии войсковой противовоздушной обороны английского и русского языков : дисс. ... канд. филол. наук. Казань, 1999. 195 с.

77. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности: сост., пер. с фр., комментарий и послесловие С. Табачковой. М.: Касталь, 1996. 447 с.

78. Чайка Ю. Сучасний англійськомовний технічний дискурс: специфіка термінології та стратегії дидактики. Матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» (9 листопада 2021 року). Харків. С. 84–86.

79. Черникова Е. О. Истоки становления профессиональной языковой картины мира. URL: www.gramota.net/materials/2/2015/6-2/58.html (дата звертання: 7.05.2021).

80. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця: Нова книга, 2013. 376 с.

81. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988. С. 83.

82. Швейцер А.Д. Буквальный перевод и интерференция. Перевод и коммуникация. М.: ИЯз РАН, 1996. С. 22–34.

83. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. М.: ИТДГ «Гнозис», 2004. 326 с.

84. Шелов С. Д. Очерк теории терминологии: состав, понятийная организация, практические приложения. М.: ПринтПро., 2018. 472 с.

85. Шлейвис П. И. Лингвистически релевантные характеристики терминологических единиц. *Вопросы теоретической и прикладной лингвистики*. 2016. Т. 2. № 4. С. 21–25.
86. Шпига П.С. Міжнародні комунікації. К.: Київський між-ний ун-т, 2004. 94 с.
87. Щигло Л. В., Беява К. Р. Труднощі перекладу англомовних науково-технічних термінів. Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура. Київ, 2020. С. 383–386.
88. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода. (Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике). М., 1978. С. 16–24.
89. Chaika Y. I., Chaika T. Y., Shchyhlo L. V. Professional language worldview: synergetic perspective. International scientific conference proceedings «Organization of scientific research in modern conditions '2021» (on May 7, 2021). No 6. Published by: «ISE&E» & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA. P. 150–153.
90. Drouin P., Grabar N., Hamon T., Kageura K. Introduction to the Special Issue: Terminology across languages and domains. Terminology. *International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*. 2015. Issue 21(2). P. 139–150.
91. Gavrilenko N.N. Methods to realize competence-building approach while teaching translation. *Mathematic education*. 2016. Volume 11. Issue 7. pp. 2151–2161. URL: <http://iejme.com/makale/84> (дата звернення: 10.10.2020).
92. Hönlig H., G., Kussmaul P. Strategie der Übersetzung : Ein Lehr- und Arbeitsbuch. Tübingen : Narr, 1982. 172 S.
93. Krings H. P. Was in den Köpfen von Übersetzern vorgeht : Eine empirische Untersuchung zur Struktur des Übersetzungsprozesses an fortgeschrittenen Französischlernern. Tübingen : Narr, 1986. 570 S.
94. Rozhkov Y. G. Structural and word-building analysis of English “animal diseases” terminological field. *Euromentor*. 2020. Issue 11(1). P. 126–138.

95. Rozhkov Y. G. Representation of key categories in the English terminological field “animal diseases”. *Euromentor*. 2020. Issue 11(2).P. 146–160.
96. Schiffrin D. *Approaches to Discourse*. Oxford : Blackwell, 1994. 470 p.
97. Shchyhlo L.V., Chaika Y. I., Chaika T. Y. Terminology as an object of professional discourse research. *Філологічні трактати*. 2021. Том 13. №1. С. 147–156.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

98. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева, 2-е изд. М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. С. 136–137.
99. Стратегія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Стратегія> (дата звертання: 7.06.2021).
100. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тичся слів і слововосполучень / уклад. Скопненко І. О. К.: Довіра, 2016. С. 2016.
101. Татарinov В. А. Общее терминоведение: Энциклопедический словарь. М.: Московский лицей, 2006. 528 с.
102. Тлумачний російсько-українсько-англійський словник із протикорозійного захисту газопроводів / уклад. М. Д. Гінзбург, М. В. Чернець, І. М. Корніловська та ін. Х. : Б. в., 2000. 616 с.
103. Cambridge English Dictionary. URL: www.dictionary.cambridge.org (дата звернення: 11.11.2020).
104. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com> (дата звернення: 10.11.2020).
105. Macmillan English Dictionary. URL: www.macmillandictionaries.com (дата звернення: 10.11.2020).
106. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 10.11.2020).

107. Online etymology dictionary. URL: <http://www.etymonline.com> (дата звернення: 10.10.2020).

108. Oxford English Dictionary. URL: www.oxforddictionaries.com (дата звернення: 10.10.2020).

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

109. ДСТУ ISO 860:2018 (ISO 860 : 2007, IDT). Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів. [Чинний від 2018–07–23]. Київ, 2008. (Інформація та документація). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=77953(дата звернення: 10.11.2020).

110. ДСТУ Б EN ISO 13790:2011 Енергоефективність будинків. Розрахунок енергоспоживання на опалення та охолодження (EN ISO 13 790:2008, IDT). Чинний від 2013-07-01. Вид. офіц. Київ, 2013. 89 с. (Інформація та документація).

111. ДСТУ Б EN 15241: 201X (проект, остаточна редакція). Вентиляція будівель. Методи розрахунку енерговитрат при вентиляції та інфільтрації повітря у будівлях (EN 15 241: 2007, IDT + EN 15241: 2007/ AC: 2011, IDT). Вид. офіц. Київ, 201X. 46 с. (Інформація та документація).

112. ДСТУ Б EN 15316-2-3:2011 Системи теплозабезпечення будівель. Методика розрахунку енергопотреби та енергоефективності системи. Частина 2-3. Теплорозподілення в системі опалення (EN 15316-2-3:2007, IDT). Чинний від 2013-01-01. Вид. офіц. Київ, 2012. 81 с. (Інформація та документація).

113. ДСТУ Б EN ISO 100777-1: 2016 Теплотехнічні властивості вікон, дверей і жалюзі. Розрахунок коефіцієнта теплопередачі. Частина 1. Загальні умови (EN ISO 10077-1: 2006+EN ISO 10077-1: 2006/AC: 2009, IDT). Чинний від 2017-04-01. Вид. офіц. Київ, 2017. 53 с. (Інформація та документація).

114. ISO 9000:2015. Quality management systems – Fundamentals and vocabulary. Standard by International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/45481.html>. (дата звернення: 10.11.2020).

115. ISO 704:2009. Terminology work – Principles and methods. Standard by International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/38109.html>. (дата звернення: 10.11.2020).

SUMMARY

Intensive development of science and technology contributes to the enrichment of the lexical structure of the English language in general, and also leads to the expansion of the terminological fund of the language in particular. Terminology as an ordered set of terms of any subject field belonging to one professional language is also a science for studying the structure, formation, use and coverage of the development of terms of different subject fields.

The master thesis focuses on terminological and translation aspects of modern English-language technical discourse based on empirical material in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources.

Terminology is an important factor influencing communication between specialists of specific field of activity, «deep» source of information, a tool for mastering the profession, as well as one of the tools that represents the development of science, technology, production, industry and more.

The technical branch is constantly improved by new developments, mechanisms, equipment, the nomination of which from the standpoint of linguistics determines the significant productivity and regularity of the corresponding terminological models, which are represented by affix or one-component words, polycomponent terminological phrases and more. In addition, multicomponent terminological models have high word-forming potential.

The sphere of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources is one of the important segments of economic activity both in Ukraine and abroad. However, the terminology of this field is insufficiently studied in the linguistic and translation dimensions.

The research object is English technical terminology in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources.

The purpose of the master's work is to study the structural organization of English technical terminology in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources with the identification of the specifics of its adequate reproduction in the Ukrainian language.

The following research methods are used in the master's thesis: general scientific method of analysis, synthesis and generalization, method of continuous sampling of examples, method of comparative and contextual analysis, method of component analysis.

The novelty of the master's thesis is summarized in the following:

1) an attempt of highlighting of the linguistic and translation features of English multicomponent terms in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources is carried out;

2) the specifics of structural organization of English multicomponent terminological units in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources is described;

3) ways of the translation of multicomponent terms in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources are considered.

The theoretical significance of the work is that its results are a concrete contribution to solving linguistic and applied problems related to terminological and translation aspects of studying modern English technical discourse in general and specialized technical terminology in the field of heat and gas, ventilation and heat in particular.

The practical contribution of the master's thesis is the possibility of using the research results in professionally oriented translation practice, namely, as additional material for the reproduction of multicomponent terminological phrases. In addition, terminology in the field of heat and gas, ventilation and thermal secondary energy resources, as a dynamic system, can be the basis for further study of its translation methods and techniques from English to Ukrainian and from Ukrainian to English.

The definition of the term as a linguistic problem, taking into account the long tradition of study to this day, is of interest to both linguists and terminologists. According to the results of the analysis of scientific researches, the linguistic essence of the term is considered in a significant array of fundamental works, but so far in linguistics has not developed an universal and comprehensive interpretation of the term. From the standpoint of the cognitive linguistics, terminology is a real object for

modeling the real picture of a particular subject field in dynamics, in addition, the terminology system usually acts as a model of terminology, i.e. formalized description, and hence can be considered as a cognitive model of terminology.

Terminology is as a real continuum of terminological units with nominative status, which is used to model the real picture of a particular professional field in dynamics, in addition, the terminological system – dynamic-evolutionary continuum of terminological units, which serves to ensure communication between professionals in a particular field.

The term as a multidimensional linguistic-informative construct serves to verbalize the result of cognitive experience of specialists, the basic properties of which are dynamism, specificity in the scientific field, definitive clarity, relative monosemicity; such a specific unit of language is able to be expressed in the form of words, phrases, abbreviations and symbols.

Existing national and international standards are the basis, on which specialists in a particular field of technical activity rely. Technical documentation is developed on the basis of international, state and special technical standards. Hence, certification and standardization is the prerogative in the process of forming technical documentation packages, which include the operation manual, warranty certificates, etc. From the point of view of linguistics, appropriate technical terminology is required for the forming of such technical texts.

Technical terminology, in our understanding, is a specialized layer of the lexical fund of any language. The specificity of technical terminology is manifested in various terminological and semantic types, in its inherent correlation with exogenous and endogenous word-forming forms, as well as in specific stages of its formation, further development, standardization and certification.

In addition, as a result of functioning in technical, productional and industrial spheres, the technical terminology acquires specific significance. It is introduced by both technical scientists and specialists in productional and industrial fields and is characterized by emotional neutrality and relative stability.

The analysis of terminology in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources shows that it is distinguished by multicomponent terminological units. In addition, the most representative structural types were two-three-four- and five-component, due to their significant content load.

We have identified 113 multi-component terms in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources. In particular, English-language two-component terms in this field are 82 units. This division is explained by the fact that such terminological units most clearly represent the technical concept.

Also, according to the term derivative structure, these units are mostly represented by such a model as: “noun + noun” (N + N), and less often by the model: “adjective + noun” (A + N).

The three-component terms of this terminology are formed on basis of two-component terms, i.e. the first two-components are subordinated to the third basic component for clarification, narrowing or expansion by adding a noun, adjective or verb. In particular, we have identified the following structural models, namely:

“Noun + noun + noun” (N + N + N);

“Adjective + noun + noun” (A + N + N);

“Adjective + noun + preposition + noun” (A + N + prep. + N);

“Noun + preposition + adjective + noun” (N + prep. + A + N);

“Noun + preposition + noun + noun” (N + prep. + N + N);

“Noun + adjective + noun” (N + A + N);

“Noun + adjective I + noun” (N + P-I + N).

These three-component terminological units, along with two-component ones, are productive structural types of terminology in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources and cover 19 units of the total number in the sample.

The analysis of English-language multi-component terms in this field also identified four-component terms 14 out of 113, as well as five-component terms (4 units). Such a structural organization of the term provides not only clarity and accuracy of the concept it reflects, but also contributes to its monosemicity.

The variability of the formation of terminology in this field naturally contributes not only to the replenishment of the terminological fund of the English language, but also causes corresponding difficulties in the process of its translation. Reproduction of English-language multi-component terminological units in the field of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources in the Ukrainian language is carried out by the following specific methods of translation:

1. Structural tracing (60, 1%).
2. Semantic tracing (30,7%).
3. Translation in a combined way (10,45%).
4. Translation with a complex word (3,4%).
5. Descriptive translation (1,2%).
6. Translation with a change of part of speech (1, 24%).
7. Translation by selection of the equivalent (1, 11%).

The professional competence of the translator, the main strategies of the translation process, as well as taking into account the specifics of English-language technical discourse allow to formulate a number of skills needed for translators in their further professional activity in the field of professionally oriented translation.

The equivalence and adequacy of professionally oriented written translation is ensured by the appropriate skills of the translator, by which we mean the ability of a specialist to select specific translation strategies and tactics that will effectively solve translation difficulties and correctly reproduce the original text in the language of translation.

In our master's thesis, the development of methodological guidelines for teaching technical translation is based on a competency-based approach, which is based on providing future specialists in technical translation with a continuum of skills for the formation of appropriate professional competence with implementation in both language competence and interdisciplinary (technical) competence) dimensions.

In addition, the methodological guidelines for teaching professionally oriented translation, namely the specialized terminology of English-language technical

discourse is a step-by-step algorithm for implementing translation strategies and tactics. The step-by-step implementation of a set of exercises contributes to the formation of skills and abilities to overcome the difficulties of translating highly specialized terminology of English-language technical discourse, namely terminology in the field of heat and gas, ventilation and thermal secondary energy resources.

Methodological sets of exercises for the formation of professional translation competence must meet the requirements of systematic, i.e. must be clearly and logically structured, which, in turn, helps to ensure the acquisition of translation skills and abilities.

The recommendations made as a result of this study have been implemented in the methodology of teaching professionally oriented translation and training of professionally oriented translators.

The term as a dynamic construct operating in the coordinates of scientific and technical, productional and industrial spheres of activity serves as a basis for the formation of a professional linguistic picture of the world and requires further linguistic research in the context of cognitive linguistics and linguosynergetics, i.e. in an interdisciplinary perspective.

We also see the prospect of research in the field of terminology in the further systematization and organization of terminological subsystems of English and Ukrainian, which is caused by the production of innovative terms and necessitates the compilation of new bilingual terminological dictionaries (in our case – English-Ukrainian/Ukrainian-English terminological dictionaries in the field of heat and gas, ventilation and thermal secondary energy resources)).

Key words: English, methods of translation, professionally oriented translation, the sphere of heat and gas supply, ventilation and thermal secondary energy resources term, technical discourse, technical terminology.

